

ความหมายกรรมฐาน

คำว่า “กรรมฐาน” นี้ เป็นคำชินปากชินใจของชาวพุทธเรามาเนิ่นนาน เมื่อถือเอาใจความ ก็แปลว่า “ที่ตั้งแห่งการงาน” แต่งานในที่นี้เป็นงานสำคัญและหมายถึง งานรื้อภพหรือชาติ รื้อกิเลสตัณหา รื้อถอนอวิชชา ทั้งมวลออกจากใจ เพื่อไกลทุกข์ คือ ความเกิด แก่ เจ็บ ตาย อันเป็นสะพานเกี่ยวโยงของวิภูฏวนที่สัตว์โลกข้ามพ้นได้โดยยาก มากกว่าจะมีความหมายไปทางอื่นแบบงานของโลกที่ทำกัน ส่วนผลที่พึงได้รับ แม้ยังไม่ถึงจุดหมายปลายทาง ก็ทำให้ผู้บำเพ็ญ มีความสุขในปัจจุบันและภพชาติต่อไป ฉะนั้น พระที่สนใจปฏิบัติธรรมเหล่านี้ จึงมักมีนามว่า “พระธุดงค์กรรมฐาน” เสมอ อันเป็นคำชมเชยให้เกียรติท่านผู้มุ่งต่องานนี้ ด้วยใจจริงจากพุทธศาสนิกชนทั้งหลาย

กรรมฐาน ที่เป็นธรรมจำเป็นมาแต่พุทธกาล ที่พระอุปัชฌาย์มอบให้แต่เริ่มบรรพชาอุปสมบท มี ๕ อาการด้วยกันโดยสังเขป คือ เกศา ได้แก่ ผมน โลมา ได้แก่ ขน นขา ได้แก่ เล็บ ทันตา ได้แก่ ฟัน ตโจ ได้แก่ หนัง โดยอนุโลมปฏิโลม เพื่อกุลบุตรผู้บวชแล้ว ได้ยึดเป็นเครื่องมือบำเพ็ญพิจารณาถอยหน้าถอยหลัง ซ้ำซากไปมา จนมีความชำนาญชำนาญ และแยกกายในอาการหนึ่ง ๆ หรือทั้งห้าอาการ อันเป็นชิ้นส่วนสำคัญของร่างกายชายหญิงทั่ว ๆ ไป

จากภาพ : พระประธาน และ ภาพบูรพาจารย์พระกรรมฐาน ณ ศาลาวัดป่าบ้านตาด

กรรมฐานเป็นธรรมทั้งสำคัญและจำเป็น

แม้จะพูดว่ากรรมฐานเป็นสถานที่อุบัตินั้นแห่งท่านผู้วิเศษทั้งหลาย ก็ไม่ควรจะผิด เพราะก่อนจะทรงถ่าย พระรูป พระนาม และ รูปนาม จากความเป็นปุถุชนขึ้นมาเป็นพระอรหันต์ เป็นขั้น ๆ จนถึงขั้นสูงสุด ต้องมีกรรมฐานธรรมเป็นเครื่องชักฟอก เป็นเครื่องถ่ายทอดความคิด ความเห็น ความเป็นต่าง ๆ อันเป็นพื้นเพของจิตที่มีเชื้อวิภวัญจะจมอยู่ภายใน ให้กระจายหายสูญไปโดยสิ้นเชิง กลายเป็นพระทัยและใจดวงใหม่ขึ้นมาเป็นความบริสุทธิ์ล้วน ๆ

ดังนั้น พระพุทธเจ้าทั้งหลาย จึงทรงถือกรรมฐานว่า เป็นธรรมทั้งสำคัญและจำเป็น และยกย่องในวงพระศาสนาประจำศาสนาแต่ละพระองค์ตลอดมาจนถึงปัจจุบัน แม้ในศาสนาแห่งพระสมณโคดมของพวกเรา ก็ทรงถือกรรมฐานเป็นแบบฉบับ และจารีตประเพณีตายตัวมาเป็นพระองค์แรก ว่าได้ทรงเป็นพระพุทธเจ้าขึ้นมา เพราะกรรมฐาน ๔๐ มี อานาปานสติ เป็นต้น และทรงสั่งสอนพุทธบริษัทตลอดมาจนปัจจุบัน ทุกวันนี้ ทั้งจะเป็นสะพานเชื่อมโยงให้สัตว์โลกได้ถึงพระนิพพานตลอดไป จนกว่าจะสิ้นอำนาจอาสวะของมวลสัตว์ที่จะตามเสด็จพระองค์ได้นั้นแหละ ฉะนั้น คำว่า “กรรมฐาน” จึงเป็นธรรมพิเศษในวงพระศาสนาตลอดมา และตลอดไป

ผู้ใดเห็นธรรม ผู้นั้นชื่อว่าเห็นเรา ตถาคต

ผู้นับถือพระพุทธศาสนาที่ยังมิได้ปฏิบัติบำเพ็ญตามทางกรรมฐาน พอทราบเรื่องความลึกลับที่มีอยู่ในตน ทั้งฝ่ายชั่ว ฝ่ายดี บ้างพอสมควร จึงไม่ควรคิดว่า ตนรู้ตนฉลาดโดยถ่ายเดียว แม้จำได้จากพระไตรปิฎกโดยตลอดทั่วถึง เพราะนั่นเป็นเพียงบัญญัติชั่วของสิ่งหรือธรรมชาติที่มีอยู่ในตัวเท่านั้น ยังไม่ได้รับการเลือกเฟ้นจากการปฏิบัติ อันมีกรรมฐานเป็นเครื่องส่องทางให้ถึงความจริง ตามพระประสงค์ที่ทรงประกาศธรรมสอนโลก

พระกรรมฐาน ๔๐ ห้อง นี้แล คือ ตู้อพระไตรปิฎก คือ เครื่องมือ

ทำลายภพชาติ เครื่องมือทำลายกมลจักร ที่พาให้สัตว์โลกหมุนเวียนเกิดตาย จนไม่ทราบภพเก่า ภพใหม่ และ ทุกข์เก่า ทุกข์ใหม่ ที่สลับซับซ้อนมากกับ ภพชาตินั้น ๆ ให้ขาดสะบั้นลงโดยสิ้นเชิง การปฏิบัติใดก็ตามที่ปราศจาก ธรรมเหล่านี้ส่วนใดส่วนหนึ่งเข้าสับสนุน การปฏิบัตินั้นจะไม่เป็นไปเพื่อ การทำลายสังขารกิเลสกองทุกข์มากน้อยที่มีอยู่ภายใน ให้เบาบางและ สิ้นสูญไปได้เลย การปฏิบัติที่มีธรรมเหล่านี้เข้าสับสนุนอยู่มากน้อยเท่านั้น จะทำลายกองทุกข์ได้โดยสิ้นเชิง ไม่มีทางสงสัย

ด้วยเหตุนี้ ผู้ปฏิบัติเพื่อความสงบสุขและความรู้แจ้งแทงตลอดใน ธรรมทั้งหลาย จำต้องยึดถือธรรมเหล่านี้ เป็นเส้นชีวิตจิตใจของการดำเนิน ปฏิบัติไปตลอดสาย นับแต่ธรรมขั้นต่ำจนถึงขั้นสูงสุด คือ วิมุตติพระนิพพาน ใครจะปฏิบัติบำเพ็ญความดีงาม ด้วยวิธีการใด ๆ ก็ตาม เมื่อถึงขั้นจะ เข้าด้ายเข้าเข็มจริง ๆ คือ การก้าวขึ้นสู่ภูมิจิตภูมิธรรมเป็นขั้น ๆ จำต้อง หวนกลับมายึดธรรมเหล่านี้ได้อย่างหนึ่งเป็นเครื่องดำเนิน จึงจะผ่าน พ้นไปได้โดยสวัสดิ์ปลอดภัย

เพราะธรรมเหล่านี้ เป็นที่ประมวลมาแห่งสังขารธรรมทั้งหลาย ที่มี มรรคผลนิพพานเป็นจุดสุดยอด ธรรมเหล่านี้รวมอยู่ในวงพระพุทธศาสนา มีศาสดาองค์เอกแต่ละพระองค์ ทรงประกาศสอนไว้เป็นแบบเดียวกัน และ สืบทอดกันมาเป็นลำดับ ท่านที่ยังสงสัยพระพุทธเจ้าแต่ละพระองค์ที่ทรง ประกาศสอนธรรมมาเป็นยุค ๆ จนถึงศาสดาองค์ปัจจุบัน คือ พระพุทธเจ้า ของเรา จึงควรปฏิบัติพิจารณาตามธรรมกรรณฐาน ที่ทรงแสดงไว้ด้วยความ พิสูจน์จริง ๆ ทางปัญญา จนเกิดผลตามพระประสงค์ ก็จะทราบจาก ความรู้ความเห็นอันเกิดจากการปฏิบัติของตนเอง อย่างประจักษ์ใจว่า ศาสดากับธรรม มิได้แตกต่างกัน แต่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

ดั่งแก่นธรรมที่แสดงไว้อย่างย่อ ๆ ว่า “ผู้ใดเห็นธรรม ผู้นั้นชื่อว่า เห็นเรา ตถาคต” ดั่งนี้ ธรรมบทนี้ เป็นธรรมประกาศองค์พระตถาคต ทั้งหลาย ให้เราทราบอย่างชัดเจนว่า พระตถาคตมีอยู่กับธรรมตลอดเวลา

๔

มิได้ขึ้นอยู่กับกาล สถานที่ แม้แต่ละพระองค์จะเสด็จปรินิพพานไปนานตามสมมตินิยมกันก็จริง แต่ความจริงขององค์พระตถาคตแล้ว คือธรรมนี้เท่านั้น บรรดาท่านที่เห็นธรรมภายในใจอย่างแจ้งประจักษ์แล้ว ท่านมิได้สงสัยในองค์พระตถาคตเลยว่า ประทับอยู่ในที่เช่นไร ซึ่งโลกเข้าใจว่า ท่านเสด็จเข้าสู่นิพพาน หายเงิบไปแล้ว ไม่มีศาสดาผู้คอยเมตตาสั่งสอนต่อไป ความจริง ธรรมที่ทรงประสิทธิ์ประสาทไว้แล้วแก่หมู่ชน ก็คือ องค์ศาสดาเราดี ๆ นั้นแล

ถ้าสนใจอยากมีศาสดาภายในใจ ก็มีได้ตลอดเวลา เช่นเดียวกับที่ยังทรงพระชนม์อยู่ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับน้ำใจที่จะเคารพนับถือ และ เชื่อฟังธรรมที่เป็นองค์แทนท่านเป็นสำคัญกว่าอื่น แม้ท่านยังทรงพระชนม์อยู่ ถ้าขาดความสนใจเสียเพียงอย่างเดียว ท่านก็ช่วยอะไรไม่ได้ คงเป็นประเภทอนาถายูตามเคย ไม่มีอะไรดีขึ้น เพื่อความไม่เดือดร้อนในภายหลัง และเพื่อความอบอุ่นใจทั้งปัจจุบันและอนาคต จึงควรปฏิบัติบำเพ็ญตน ด้วยธรรมที่ประทานให้เป็นมรดกแทนพระองค์ ผลจะเป็นเช่นเดียวกับที่ยังทรงพระชนม์อยู่ทุกประการ ไม่มีอะไรเปลี่ยนแปลง คือจะมีธรรม คือศาสดาประจำใจอยู่ตลอดเวลา

พระพุทธเจ้าสั่งสอนพระให้อยู่ป่า

เวลาพระจะออกเที่ยวกรรมฐาน พระองค์ประทานพระโอวาท ให้ไปหาเที่ยวที่วิเวกสงัด ที่เปลี่ยว ๆ ไม่มีผู้คนสัญจรไปมา แล้วที่พัก ท่านก็บอกอย่าไปพักอยู่ใกล้ที่ชุมนุมชนและทางขึ้นลงของทำน้า วัดไหนที่มีการก่อสร้างอย่าไป ก็คงจะมีบ้าง การก่อสร้างถึงกล่าวไว้ แต่ก่อสร้างไม่ใช่หรุ ๆ หรา ๆ ฟู่ ๆ ฟ่า ๆ อย่างวัดเมืองไทยเราเอามาอวดกันอยู่เวลานั้นะ วัดที่ไหนจะสู้เมืองไทยได้ สู้ไม่ได้นะ หรุหราฟู่ฟ่า ดึกกรมโบสถ์จรดฟ้านุ่น แต่หัวใจจรदनรก เข้าใจไหม

เวลารับสั่งพระ ท่านก็บอกว่า ถ้าที่ไหนมีการก่อสร้างอย่าไป ให้ไปหาอยู่ที่ร่มไม้ ชุ่มเย็น สงบร่มเย็นดี และมีข้ออันหนึ่งอีกว่า แต่ให้ระวังต้นไม้ที่ออกดอกออกผล พวกนกพวกกา สัตว์ประเภทต่าง ๆ มันมากินผลหมากรากไม้ มีเสียงก่อกวนอีกที่กกริกโครม อย่าไปอยู่ในที่เช่นนั้น คือต้นไม้ที่มีดอกมีผล พวกนกพวกมากินอยู่ข้างบน มันกวน ท่านว่างั้น

นี่พูดเกี่ยวโยงไปยังไปถึงเรื่องหลักธรรมหลักวินัย ให้หาอยู่ตามป่าตามเขา นั่นละท่านผู้จะชำระสิ่งที่เป็นพินเป็นไฟ ซึ่งฝังจมอยู่ในจิตใจของสัตว์โลก โลกภูมิใจกับสิ่งเหล่านี้ ได้โลภเขาก็ดี ได้โกรธเขาก็ดี โมโหโทโสเขาก็ดี ได้รักเขาก็ดี เขาจะรักเราหรือไม่รัก ไม่สนใจ เราได้รักเขาก็ดี นี่กิเลสทั้งนั้นนะ สิ่งเหล่านี้มันกวนจิตใจ ความโลภไม่มี อยู่สบาย เหมือนไฟอยู่ในเตาไม่เสริมเชื้อให้มัน มันอยู่ในเตาแม้จะเป็นไฟ ก็ไม่แสดงเปลว

กิเลสอยู่ในจิตใจ ไม่มีเครื่องส่งเสริมจากทางรูป เสียง กลิ่น รส เข้ามาเผาหัวใจ มันก็สบาย นั่นให้หาอยู่ที่สบายที่เช่นนั้น นี่ท่านเรียกว่ากิเลส สิ่งเหล่านี้ไม่มีใครรู้ได้ นอกจากพระพุทธเจ้าเป็นพระองค์แรก ที่จะรู้พิน รู้ไฟ รู้มหาภัย เผาหัวใจสัตว์โลกตลอดมาตั้งกัปกัปกัลป์ คือ กิเลสอันนี้แหละพาให้สัตว์โลกหมุนลง เป็นพินเป็นไฟเผาไหม้กันตลอดมา คือกิเลสประเภทนี้

พระองค์สอนให้ไปอยู่ในป่าในเขา ถ้าที่ปลูกปลานุ่นวายนี้มันเป็นการเสริมกิเลสตัวนี้ให้รุนแรง แสดงเปลวหนักขึ้น ความเดือดร้อนมากขึ้น ต้องให้ไปหาอยู่ในสถานที่สงบสงัด ปราศจากผู้คนหญิงชายไปก่อความยุ่งเหยิงวุ่นวาย ให้ไปหาที่สงบเช่นนั้น เช่น รุกขมูลเสนาสน์ นิสฺสาย ปพฺพชฺชา ตตฺถ เต ยาวซีว อุตฺสาโห กรณียโธ บรรพชาอุปสมบทแล้วให้ท่านทั้งหลายไปเที่ยวอยู่ตามรุกขมูล รุกขมูล คือ ร่มไม้ในป่าในเขาตามถ้ำ เจือมผา ป่าช้า ป่ารกชัฏ บอกไว้หมดเลย แล้วให้บำเพ็ญอยู่ในที่เช่นนั้น และจงทำความอุตสาหะพยายามอยู่อย่างนั้น บำเพ็ญอย่างนั้นตลอดชีวิตเถิด นั่นฟังซินะ นั่นละพระโอวาทที่แก้กิเลสของสัตว์โลก

๖

พระพุทธเจ้าจึงสอนให้ไปอยู่ในป่าในเขา นั้นเรียกว่ามหาวิทยาลัยป่า ถ้าจะเรียกนะ แต่ครั้งพุทธกาลท่านไม่เรียกมหาวิทยาลัยป่า มหาวิทยาลัยบ้าน อะไรแหละ ท่านไล่เข้าไปในป่าเลย เวลาเรียนในป่า องค์กรศาสดา เป็นปรมาจารย์ เป็นอาจารย์ที่ยอดเยี่ยมในสามแดนโลกธาตุ เป็นอาจารย์สอนบรรดาพุทธบริษัท มีสาวกเป็นสำคัญอยู่ที่เหล่านั้น

สอนเบื้องต้น อย่างพุทธศาสนาเราก็ สอนเบญจวัคคีย์ทั้งห้า สอนแล้วก็สำเร็จ ขึ้น เทวเม ภิกขเว มรรค ๘ เลยเทียว จากนั้นมาสอน อนัตตลักขณสูตร สำเร็จเป็นพระอรหันต์บุคคลขึ้นมา เป็นพระสงฆ์สาวก ๕ องค์ขึ้นแล้ว เป็นปฐมสาวก นี่ท่านสอนอยู่ในป่า พระพุทธเจ้าเป็นองค์ศาสดาสอนเอง แล้วนักศึกษา ยกตัวอย่างก็เช่น เบญจวัคคีย์ทั้งห้า เป็นนักศึกษาอยู่ในป่า ที่แรก พระอัญญาโกณฑัญญะสำเร็จขึ้นปฐมมงคลเป็นพระโสดา ต่อจากนั้นมา สำเร็จเป็นอรหันต์บุคคลทั้งห้าองค์จากอนัตตลักขณสูตร

นี่ท่านสอน ท่านสอนอยู่ในป่า สำเร็จออกมาจากมหาวิทยาลัยป่า องค์นั้นสำเร็จโสดา องค์นี้สำเร็จสกิทาคา องค์นี้สำเร็จจอนาคา องค์นี้สำเร็จอรหันต์ขึ้นมา สุตยอต ๆ คือ อรหันต์ มหาวิทยาลัย ก็คือ ป่า วิชาที่เรียนก็ สติปัฏฐาน ๔ อริยสัจ ๔ รวมแล้วเป็นโพธิปักขิยธรรม ๓๗ ประการ นี่เป็นกลุ่มแห่งธรรม เป็นพลังของธรรมที่จะรวมเข้าตีกิเลสภายในหัวใจของสัตว์โลก ผู้สนใจนำธรรมเหล่านั้นมาปฏิบัติตัวเองทั้งนั้นแหละ ก็สำเร็จขึ้นมา

จึงว่า สงฆ์ สรณ คัจฉามิ ของพวกเราทุกวันนี้มาจากไหน ที่แรกก็มาจากพระพุทธเจ้า พระองค์บำเพ็ญอยู่ในป่า ก็เห็นกันอยู่แล้ว บำเพ็ญอยู่ที่เช่นไร ตรัสรู้ในที่เช่นไร สถานที่ก็เห็นด้วยกันตามตำรับตำรา นี่ก็อยู่ในป่าทั้งนั้น บรรดาพระสาวกทั้งหลาย พระองค์ประทานโอวาทในป่า สำเร็จออกมาแล้วก็มาเป็น พุทธฺ์ สรณ คัจฉามิ ธมฺม สรณ คัจฉามิ สงฆ์ สรณ คัจฉามิ ของพวกเราเรื่อยมาจนกระทั่งบัดนี้ ออกมาจากป่าเป็นส่วนมาก

เราไม่ได้ปฏิเสธว่า บ้านไม่มีมรรคมีผล แต่ที่สะดวกสำหรับการบำเพ็ญเพื่อมรรคเพื่อผลนั้น ป่าเป็นที่หนึ่ง พระพุทธเจ้าจึงยกขึ้นมาเป็น

ปฐมฤกษ์ว่า รุกขมูลเสนาสน์ นั้นละท่านบำเพ็ญ ส่วนย่อยมี แต่ไม่มาก เหมือนนี้ และที่เหมาะสมอย่างยิ่ง ก็คือ รุกขมูล พระพุทธเจ้าจึงประทาน พระโอวาทไว้เลย

พระพุทธเจ้ารับสั่งถามอะไรพระสาวก

พระกรรมฐานในครั้งพุทธกาล พระพุทธเจ้าสอน รุกขมูลเสนาสน์ ไล่เข้าป่า บำเพ็ญเพียรในป่าในเขา เวลาเข้าเฝ้า พระพุทธเจ้าจะรับสั่งถามทันทีว่า เป็นยังไง อยู่ในป่านั้น ในเขาลูกนั้น ภาวนาเป็นยังไง ๆ นั้น ท่านไม่ได้ถามเรื่องอื่นนะ

ภาวนาเป็นยังไง คือ ขำระจิตใจจากข้าศึก คือ กิเลสมันเป็นภัยอยู่ใน หัวใจ แล้วก็เผาไหม้หัวใจนั้น ขำระกันได้มากน้อยเพียงไร นั้น ท่านมุ่ง ต่ออรรถต่อธรรม ถาม ก็ถามเรื่องอรรถเรื่องธรรม ผู้ไปเข้าเฝ้าท่าน ก็ ได้อรรถได้ธรรมมาประพฤติปฏิบัติ กำจัดกิเลสออกจากหัวใจเป็นลำดับ ลำด้า ด้วยความรื่นเริงบันเทิงในความพากความเพียร

การอยู่ การกิน การใช้ การสอย ผู้มุ่งอรรถมุ่งธรรมแล้ว ย่อม ไม่ติดไม่ตัน ไม่ฟุ้งเพื่อเห่อเหิมจนเกินเนื้อเกินตัว อยู่ไหนสบาย กินสบาย กินมากกินน้อย พออยู่พอกิน พอเป็นพอไป เท่านั้นพอ ขอให้ได้บำเพ็ญ ธรรมภายในหัวใจ

สมาธิเป็นยังไง ความแน่นหนามั่นคงของใจ ความสงบของใจ นี่เป็น บ่อเกิดแห่งความสุขในเบื้องต้น แล้วจากนั้นปัญญาก้าวเดิน ปัญญาพิจารณา เรื่องธาตุ เรื่องขันธ เรื่องสกลกาย ความเป็นอยู่ปุวยายของธาตุของขันธ ความแตกสลายของธาตุของขันธนี้สร้างกองทุกข์ให้แก่เรา พิจารณาอันนี้ ให้แยกแยะออกไปด้วยปัญญา กระจ่างแจ่งออกไป ๆ กิเลสตัวมันยึด มันถืออุปาทานก็จางไป ๆ จิตใจสว่างจ้าขึ้นมา ๆ

ดังที่กล่าวเมื่อสักครู่ที่ว่า ก้าวขึ้นสู่แดนสงบไปเรื่อย ๆ จนกระทั่ง ถึงวิมุตติพระนิพพาน สบาย แสนสบาย นี่คือ ใจได้ที่อยู่ ได้แก่ ธรรม

๘

เป็นที่อยู่ อยู่ไหนสบายหมด ถ้าใจไม่มีที่อยู่ ไม่มีที่อาศัย สร้างดีกรรม บ้านช่องไปแข่งชั้นดาวดึงส์ ก็ไปร้องครางอยู่โน่นละ

อุปัชฌาย์ต้องสอน “รุกขมูลเสนาสน์”

ใครจะละเอียดแหลมคมยิ่งกว่าองค์ศาสดา พิจารณาทุกสิ่งทุกอย่างแล้วทั้งฝ่ายเหตุฝ่ายผล จึง ประทานสั่งสอนสัตว์โลกต่อมานี้ นั่นละ ท่านอยู่ในป่า ความเป็นมหาเมฆคล เป็น เป็นภายในใจ ให้อธิษฐานนั้นกิเลสไม่ชอบ กิเลสไม่เหลือขลุ่ย ไม่เหลือบมอ ไม่สนใจ นั่นละ พระพุทธเจ้าได้ เข้าไปนั่นละ ให้ไปอยู่ในป่า เพื่อฆ่ากิเลสได้ง่าย ก็ได้ง่ายจริง ๆ ท่านสำเร็จออกมาจากป่า ๆ เรื่อย จึงถือพระโอวาทนี้เป็นสำคัญมาก

อุปัชฌาย์ใดก็ตาม ถ้างงได้เป็นอุปัชฌาย์ พระโอวาทข้อนี้ อุปัชฌาย์ จะปราศจากไม่ได้เลย ผิดหลักของความเป็นอุปัชฌาย์ รุกขมูลเสนาสน์ อันนี้ผิดหลัก ถ้าไม่มีนี้ไม่ได้ จึงต้องมี แม้อุปัชฌาย์จะไม่มี ความสนใจ ใครต่อในป่าในเขาเท่าใดก็ตามเถอะ ต้องสอนอย่างนี้ สอนกุลบุตร

นี่พระพุทธเจ้าประทานไว้อย่างตายตัวเลย จึงเป็นธรรมที่ยังเหลือ มาอยู่ทุกวันนี้ หากว่าเป็นธรรม ธรรมดาแล้ว รุกขมูลเสนาสน์ นี้จะ หายหน้าไปนานแล้ว ไม่มีเหลือเลย แต่ทำไมจึงมีอยู่ทุกวันนี้ วัดไหน ๆ อุปัชฌาย์บวชต้องสอนอนุศาสน์ ๘ นิสสัย ๔ อภิญญกิจ ๔ ประการ อนุศาสน์ ๘ นี้สอนตลอดเลย ทุก ๆ องค์ต้องสอนอนุศาสน์ ๘ อย่างนี้ จึงได้มีมา ๆ

อนุศาสน์ ๘ คือ การสอน คำชี้แจง คำสอนที่อุปัชฌาย์ หรือ กรรมวาจาจารย์ บอกแก่ภิกษุใหม่ในเวลาอุปสมบทเสร็จ ประกอบด้วย นิสสัย ๔ และ อภิญญกิจ ๔ นิสสัย ๔ คือ บังคับเครื่องอาศัยของบรรพชิต มี ๔ อย่าง ได้แก่ เที่ยว บิณฑบาต นุ่งห่มผ้าบังสุกุล อยู่โคนไม้ และ ฉันทาตองด้วยน้ำมูตรเนา

อภินิหาร ๔ กิจที่ไม่ควรทำ หมายถึง กิจที่บรรพชิตทำไม่ได้ มี ๔ อย่าง ได้แก่ เสพเมถุน ลักขของเขา ฆ่าสัตว์ และ พุททอวตคุณวิเศษที่ไม่มีในตน

ธุดงค์ ๑๓

อธิบายวิธีการประกอบความพากเพียร ท่านจึงสอนไว้หลายแบบหลายฉบับ เช่น อย่างธุดงค์ ๑๓ นี้ก็เหมือนกัน เป็นการชำระกิเลสล้วน ๆ ไม่เป็นพระวินัย ไม่บีบบังคับ ใครจะทำตามข้อไหนหรือไม่ทำ ท่านก็ไม่ว่า เรียกว่า ธรรมไม่บังคับ แต่วินัยบังคับ วินัยผิดไม่ได้เลย เรียกว่า กฎหมายพระ

นี้ธุดงค์ ๑๓ ข้อ ท่านก็สอนไว้ให้ไปอยู่ในป่าในเขาที่เช่นไรเหมาะสม นั้นอย่างนั้นแล้ว จนกระทั่งถึงการเดิน การนั่ง การนอน อยู่ในป่าช้า ในป่า ในเขา ไปหาเลือกเอา ที่ไหนเหมาะสม ใครจะสมทานอยู่นานเท่าไร ๆ ให้กำหนดตัวเอง เช่น ไม่นอนจะอยู่ที่คืน กำหนดไว้เท่าไร ๆ ให้เจ้าของกำหนดเอา แล้วสังเกตดูเจ้าของจะถูกกับธุดงค์ข้อไหน ก็ให้ยึดข้อนั้นเป็นหลัก หนักข้อนั้นมากกว่าข้ออื่น ๆ เช่น อย่างอดนอน ถ้าอดนอนแล้วมันดี รายนั้นมักจะอดนอนบ่อย ๆ อดนอนบ่อย ๆ ความเพียรก้าวหน้า

ธุดงค์ ๑๓ ข้อ พระพุทธเจ้าตรัสไว้เพื่อพวกเราทั้งหลายปฏิบัติ เพื่อสละโลกามิส ไม่ติดอยู่ในบ่วงของโลก คือ บุตร ภรรยา สามี ทรัพย์สมบัติยศศักดิ์ ชื่อเสียง อันเป็นเครื่องยึดถือห่วงเหนี่ยวใจให้ไหลหลง แล้วก็ทะนงตนว่าสมบูรณ์ ฉลาดดี การปฏิบัติธุดงค์ ต้องไม่อาลัยเสียตายในชีวิต ต้องปฏิบัติให้ถึงความสำเร็จเพียงเท่านั้นเป็นที่หมาย ต้องมีสัจจะ และมีปัญญาในการเลือกปฏิบัติ เราไม่ต้องปฏิบัติทั้งหมด แต่เลือกเฉพาะข้อที่เห็นว่าเหมาะแก่กาล สถานที่ บุคคล และประกอบไปด้วยประโยชน์

ธุดงค์ ๑๓ ได้แก่ ๑. การสมทานผ้าบังสุกุล ๒. การถือใช้ผ้าเพียงสามผืน ๓. การบิณฑบาตเป็นวัตร ๔. การเที่ยวไปบิณฑบาตตามลำดับเรือน ละความละโมภโลกมากในโภชนะ ๕. การฉันอาสนะเดียวเป็นวัตร

๖. การฉันทเฉพาะอาหารในบาตรเป็นวัตร ๗. การไม่รับภัตที่นำมาส่งที่หลัง
 ๘. การอยู่ป่าเป็นวัตร ๙. การอยู่รุกขมูลโคนไม้ ๑๐. การถืออยู่กลางแจ้ง
 ๑๑. การสมาทานอยู่ในป่าช้า ๑๒. ยินดีในเสนาสนะที่ถูกจัดให้ ๑๓. การ
 นั่ง ยืน เดิน ไม่เอนกายลงนอน ถึงหลับก็เป็นไปใน ๓ อิริยาบถต้น

กรรมฐานนั้นแลเป็นผู้ทรงอรรถทรงธรรม

ศาสดาองค์เอก ที่ผลิตความสุขบรมสุขให้กับบรรดาสัตว์ทั้งหลาย
 ออกมาจากศาสดาเอก สถานที่อยู่ของท่าน ไม่เห็นมีอะไรสำคัญ แต่
 สำคัญที่ เป็นที่บำเพ็ญด้วยความสงบสงัดในป่า ๆ แล้วก็ถอยมาจนกระทั่ง
 ปัจจุบันนี้ คนเรามองข้ามกรรมฐานมากนะ

กรรมฐานนั้นแล เป็นผู้ทรงอรรถทรงธรรม ทรงความสุข ความสบาย
 สงบร่มเย็นอยู่ในป่าในเขา ท่านเหมือนหนูหนวกตาบอด ท่านอยู่นะ ผ่าจีวร
 สีแก่ขนุน สีกรัก อยู่ในป่าในเขา ตอนเช้าบิณฑบาตเขามาขบฉัน พอยัง
 ชีวิตให้เป็นไป แต่การบำเพ็ญความเพียร เพื่อกำจัดความชั่ว บำรุงความดี
 ท่านไม่ละไม่ถอยในอิริยาบถทั้งสี่ เว้นแต่หลับเท่านั้น บำเพ็ญตลอดเวลา

เวลาเข้าหากัน เป็นยังไงภาวนา นี่ถามกันแล้วนะ ภาวนาเป็น
 อย่างนั้น ๆ รู้อย่างนั้น เห็นอย่างนั้น ที่นี้ นี่ก็ภาวนา นั่นก็ภาวนา ความรู้
 ภายในด้วยกัน ประสานกันทันที ๆ เหมือนกับเราไปที่ไหน ไปเจอนั้น
 พบนี้มาแล้ว มาพูดกันได้เต็มปาก ความประสานของจิตที่รู้ด้วยกัน ก็เป็น
 อย่างเดียวกัน องค์นั้นรู้อย่างนั้น เห็นอย่างนี้ ตลอดถึงพวกเทวบุตร เทวดา
 อินทร์ พรหม พวกเปรต พวกผี ออกจากนี้ทั้งนั้น จำไปเห็นไป นั้น
 เป็นยังไง ตาเรามีมาตั้งแต่วันเกิด มันเห็นไหมสิ่งเหล่านี้ มันไม่เห็น นี่ละ
 ตาธรรม เป็นอย่างนั้น จึงต่างกับตาโลกมากนะ

ท่านอยู่ที่ไหน ท่านมีแต่ความผาสุกเย็นใจ นั่งคุยกันนี้เป็นชั่วโมง ๆ
 มีแต่อรรถแต่ธรรมทั้งนั้น ไม่ได้มีเรื่องโลกเรื่องสงสารเข้าไปเจือปน อยู่ที่
 นั้นเป็นอย่างนั้น ๆ คำว่าที่นั่น ๆ มีแต่ป่า แต่เขา แต่ถ้ำ เจื่อมผา มีแต่
 ที่สะดวกสบาย สนุกบำเพ็ญธรรม นำธรรมเข้าสู่ใจตลอดเวลา

นี่ละเรื่องธรรม ให้ท่านทั้งหลายจำเอาไว้ แม่นยำที่สุดคือธรรม พอเจอกันไปบ๊ีบ รู้แล้วไม่ถามใคร นี่ละเรียกว่าธรรม เป็นยังไง ไซ้ไหมนะ ะ ไม่มี เบ่ง ะ ที่เดียวเลย นี่เรียกว่าธรรม ตาธรรมกับตากิเลสผัดกัน ตากิเลส ไปที่ไหน โอ๊ย มีดบอดไปแหละ มันใสยิ่งกว่าตาแมว ก็มีดบอดอยู่ในหัวใจ แต่ตาธรรมไม่เป็นอย่างนั้น อยู่ที่ไหนท่านสบาย ท่านสบายอยู่ในป่าในเขานั่นละท่านผู้ทรงความสุขความเจริญ และผู้ทรงมรรคผลนิพพาน อยู่ตามป่าตามเขานะ

พระบูรพาจารย์ใหญ่กรรมฐาน

หลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่น ซึ่งเป็นพระอันเลิศเลอ ถ้าสมัยพุทธกาลท่านก็เรียกว่า ท่านทั้งสองพระองค์นี้คือ พระอรหันต์ร้อยเปอร์เซ็นต์นั้นแล ท่านได้อุตส่าห์บุกเบิกเพิกถอนสิ่งที่เป็นข้าศึกต่ออรรถต่อธรรม ต่อธุดงค์ ขั้ววัตรปฏิบัติ จาริต ประเพณี ที่พระพุทธเจ้าทรงพาดำเนินมา ซึ่งถูกปกคลุมหุ้มห่อด้วยความมืดมิดปิดกั้นบังของกิเลสทั้งหลาย ให้ค่อยเบิกกว้างออกไป

หลวงปู่เสาร์ กนตสีโล

ท่านเป็นผู้ทรงขั้ววัตรปฏิบัติ ซึ่งขั้ววัตรปฏิบัตินี้มีมาดั้งเดิม ท่านจดจารึกในคัมภีร์ไบบลานมาตลอดว่าพระธุดงค์กรรมฐาน ธุดงค์ ะ ก็แปลว่า เครื่องกำจัดกิเลสนั่นเอง กรรมฐาน แปลว่า ฐานที่ตั้งแห่งงานอันชอบธรรมอย่างยิ่งทางพระพุทธศาสนา เมื่อรวมแล้วเรียกว่า พระธรรมกรรมฐาน หลวงปู่เสาร์ และหลวงปู่มั่น ทั้งสองพระองค์นี้ เป็นผู้อุตส่าห์พยายามบุกเบิกเพิกถอนชวากหนาม ที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินธุดงค์วัตร

หลวงปู่มั่น ภูริทัตโต

เพราะแต่ก่อนในสมัยนั้น ไม่มีใครสนใจกับธุดงค์วัตร พระกรรมฐาน ประหนึ่งว่าแทบไม่มีในเมืองไทย แต่ครั้นแล้วก็มีท่านทั้งสอง

๑๒

พระองค์ คือ หลวงปู่มั่น หลวงปู่เสาร์ นี่แล ได้นำคัมภีร์ที่ทรงแสดงไว้แล้ว ในพระไตรปิฎกต่าง ๆ ออกมาประพาดปฏิบัติให้เปิดเผย จนเป็นที่รำลือ และทางซั้วก็คิดขวางเข้ามา บางครั้งถูกขับไล่ไสส่ง หาวว่าเป็นพระจรจัด พระชั้วขวางต่อบ้านต่อเมือง ถูกขับไล่ไสส่งจากฝ่ายปกครองตามสถานที่นั้น ๆ เรื่อยมา ท่านก็ไม่หวั่นไหวในการประพาดปฏิบัติ ดำเนินตาม ข้อวัตรปฏิบัติที่มีแล้วในคัมภีร์เรื่อยมา ค่อยบุกเบิกเพิกถอนไปเรื่อย ๆ

การบำเพ็ญธรรมของท่าน ก็ปรากฏขึ้นภายในจิตใจเป็นลำดับลำดับ เป็นกำลังใจที่ท่านจะอุตสาหะพยายาม เพิกถอนกิเลสตัณหาภายในจิตใจ แล้วก็เข้าไปพร้อม ๆ กันกับการแนะนำสั่งสอนบรรดาลูกศิษย์ลูกหาเรื่อยมา กระทั่งมาจนถึงสมัยปัจจุบันนี้รู้สึกว่าจะไปไหนพระกรรมฐานเรา ซึ่งเป็นทางดำเนินมาดั้งเดิม ก็ได้เปิดกว้าง กระจายออกไปทุกแห่งทุกหนทั่วประเทศไทยของเรา ทั้งนี้ก็ขึ้นมาจาก ทั้งสองพระองค์นี่แลเป็นผู้บุกเบิกในเบื้องต้น ท่านจึงได้รับความลำบาก ลำบหนามากทีเดียว

ตามที่ท่านเล่าให้ฟัง เราน้ำตาร่วง ๆ เวลาท่านเล่าถึงความทุกข์ ความทรมาน ทั้งถูกขับไล่ไสส่งจากที่ต่าง ๆ ฝ่ายปกครอง มักจะเป็นอยู่เสมอ เวลาท่านเล่า ท่านไม่ได้เล่าด้วยความโกรธแค้นอะไร เวลาเรื่องไปสัมผัส ท่านก็เล่าให้ฟังธรรมดา ๆ ท่านไม่มีลักษณะท่าทางว่าจะโกรธเคือง หรือ เคียดแค้นให้ผู้หนึ่งผู้ใดที่มาขับไล่ท่าน แต่ท่านพูดถึงเรื่องความทุกข์ ความทรมานของท่าน ที่สมบุกสมบันมาตลอดต่างหาก

สำหรับเราผู้ฟังท่านพูดแล้ว เกิดความสลดสังเวช สงสารท่านเป็น กำลัง น้ำตาร่วง โดยไม่让您ทราบแหละ กลืนน้ำลายเข้าภายใน รู้สึกว่า เราก็มีกิเลสเหมือนกัน ท่านไม่เคียดแค้น เราก็เคียดแค้นอยู่ภายในใจ ถึงผู้ที่มาขับไล่ไสส่ง โดยหาเหตุผลหลักเกณฑ์อะไรไม่ได้เลย นั้นท่านเล่า มาที่ไร่นี้ อุดสลดสังเวชน้ำตาร่วงไม่ได้ เพราะความทุกข์ ความสมบุก สมบันของท่านเรื่อยมา

ความรู้ความเห็นที่เป็นขึ้นภายในจิตของท่าน ท่านก็เล่าไปพร้อม ๆ กัน ไปอยู่ที่นั่น เกิดความรู้ความเห็นอย่างนั้น ไปที่นั่น เกิดความรู้ความเห็นอย่างนั้น นับตั้งแต่ธรรมภายในใจ พวกสมาธิ พวกปัญญา จนกระทั่งถึง วิมุติหลุดพ้น แล้วแตกกระจายออกรอบด้านของจิตนั้น เกี่ยวกับเรื่อง เทวบุตร เทวดา อินทร์ พรหม ตลอดจนรกอเวจี กระจายไปหมด ท่านรู้ ตลอดทั่วถึงเต็มกำลังของท่านนั้นแล

เวลาเล่าให้ลูกศิษย์ลูกหาฟัง จึงเป็นที่ปลื้มอกปลื้มใจ เป็นสด ๆ ร้อน ๆ ไม่ลืมมาจนกระทั่งถึงวันนี้ จึงได้นำเรื่องราวที่ได้ยินได้ฟังจากท่าน ซึ่งเล่าตลอดมาตามเวลาที่เหมาะสม ซึ่งเข้าไปสัมผัสแล้ว ท่านก็นำออกมาเล่าให้ฟัง ๆ จึงได้นำเรื่องความจริงจัง และความรู้จริง เห็นจริงของท่าน มาเล่าให้พี่น้องชาวไทยเราทราบ ให้ฟังทราบกันว่าสิ่งที่ท่านกล่าวถึงนั้น เป็นวิสัยของใจที่เกิดขึ้นจากจิตตภาวนา

รากแก้วของกรรมฐาน

พระกรรมฐาน รู้สึกจะมากทางภาคอีสาน และมากเรื่อยมา เพราะ รากแก้วของกรรมฐานในสมัยปัจจุบัน ก็อยู่ที่ภาคอีสานเป็นพื้นฐาน หลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่น เป็นรากฐานของกรรมฐานมานาน เพราะฉะนั้น บรรดาลูกศิษย์ลูกหาที่ต้องการอรรถธรรมจริง จึงต้องหมั่นหาครู หาอาจารย์ซึ่งเป็นที่แน่ใจได้ แล้วก็ไม่นับหลวงปู่ทั้งสององค์นี้ หลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่น

หลวงปู่เสาร์ เป็นร่มโพธิ์ร่มไทร ท่านไม่ค่อยเทศน์ เจียบแต่ว่าไม่เทศน์ ถ้าจะเทศน์ก็พูดเพียงสองสามประโยคแล้วหยุดเลย สำหรับหลวงปู่มั่น การเทศนาว่าการทุกสิ่งทุกอย่างอยู่นั้นหมดเลย ธรรมทุกชั้นอยู่นั้นหมด ออกจำ ๆ เลย จากนั้นมาบรรดาลูกศิษย์ลูกหา ที่ไปศึกษากับท่านทั้งสอง องค์นี้มา ก็กลายเป็นครูเป็นอาจารย์ของพระทั้งหลายต่อมาเรื่อย ๆ ดังที่เราเห็น เช่น อาจารย์นั้น อาจารย์นี้ ออกจาก เฉพาะอย่างยิ่งหลวงปู่มั่น ออกจากนี้ เรียกว่ามีอยู่ทั่วประเทศไทยทุกภาค

๑๔

บรรดาที่ได้รับจากครูบาอาจารย์ ที่ท่านศึกษามาจากหลวงปู่มั่น ยกตัวอย่างเช่น หลวงปู่ฝั้น หลวงปู่ขาว หลวงปู่คำดี เหล่านี้มีแต่ออกจากนี้ล้วน ๆ เลย นี่เราพูดเพียงเอกเทศนะ ที่นี้แต่ละองค์ ๆ นี้ ลูกศิษย์มากน้อยเพียงไรมาศึกษาอบรม แล้วก็แตกกระจายออกไป ซึ่งก็มีอยู่ทุกภาค ๆ เป็นรุ่นหลาน รุ่นลูกก็คือลูกศิษย์ผู้ใหญ่ของท่าน รุ่นหลานก็เป็นลูกศิษย์ของลูกศิษย์ผู้ใหญ่อีกทีหนึ่ง แตกกระจายออกไป ถึงจะไม่ได้แบบฉบับของครูของอาจารย์ ก็พอเป็นร่องเป็นรอยบ้างก็ยังดี เรียกว่าจวนอนุโลม ดึกว่าไม่ได้ไปศึกษาอบรมมา

หลวงปู่สิงห์

ตั้งแต่ หลวงปู่สิงห์ จังหวัดนครราชสีมา ที่สร้างวัดศาลวันขึ้น นั่นเป็นลูกศิษย์ผู้ใหญ่ของท่าน เท่าที่เราจำได้ก็ อาจารย์สุวรรณ ท่านเสียไปแล้ว แล้วก็ไล่เสียกัน อาจารย์สุวรรณ ท่านเคยไปอยู่ทางท่าบ่อ เคยสนิทสนมกับเรา เพราะเราไปเที่ยวทางท่าบ่อ ไปพบกับท่านที่นั่น นี่เรียกว่า อาจารย์สุวรรณ คู่เคียงกันกับ หลวงปู่สิงห์ วัดศาลวัน

หลวงปู่สุวรรณ

หลวงปู่มหาปิ่น เป็นน้องของหลวงปู่สิงห์ เป็นเจ้าอาวาสวัดศรัทธารวม ด้านตะวันออกโคราช ติดกันแต่ก่อนอยู่ชานเมืองไป ห่างจากตัวเมืองไปประมาณ ๒ กิโลเมตร เดี่ยวนี้มันจะกลายเป็นใจเมืองเข้าไปแล้ว บ้านครบหมด นี่ก็องค์หนึ่ง นอกจากนั้นเราก็จำไม่ค่อยได้ ลูกศิษย์ผู้ใหญ่ของท่านมาหา หลวงปู่แหวน อย่างนี้ ไล่เสีย ๆ กันมา

หลวงปู่มหาปิ่น

แต่ก่อนท่านอยู่ในป่าจริง ๆ เพราะหลวงปู่มั่น ท่านไม่ได้ออกมานอก ๆ หา ๆ ง่าย ๆ ท่านอยู่ในป่า จากป่าก็ภูเขา ออกมาตีนเขาตีนอะไร ถ้าไม่ใช่ อยู่ภูเขาก็ต้องอยู่ในป่า ส่วนมากท่านจะอยู่ในภูเขา

เอาจริงเอาจัง นี่ละต้นเป็นอย่างนั้น

ที่นี้เวลากิ่งก้านแตกแขนงออกไป มันก็ปลอมก็ปลอม ไปเรื่อย ๆ อย่างนั้น อย่างเรานี้เป็นวาระสุดท้ายท่านจริง ๆ เราเรียกว่า เหลนก็ถูก เราเป็นรุ่นเหลนไป หรือยก ๆ ขึ้นบ้างก็ว่าหลาน แต่ไม่เต็มใจนัก ถ้าว่าเหลนนั้นจะพอดี เพราะครั้งสุดท้ายของท่าน ลูกศิษย์ต้น ที่สอง ลำดับมาที่สาม สุดท้ายก็น่าจะเป็นอย่างพวกเรา

ต้นจริง ๆ ก็ ท่านอาจารย์สิงห์ อาจารย์สุวรรณ แล้วต่อเนื่องมา ท่านอาจารย์ฝั้น เกี่ยวโยงกันมาตลอดนะเรื่อยมา แล้วก็ค่อยต่อกันมา ๆ ครูอาจารย์ทั้งหลายเหล่านี้ ได้รับการอบรมมาแล้ว มาเป็นหลักเป็นเกณฑ์ ก็แนะนำสั่งสอน เป็นหลานไปละนะ เราจะอยู่ในชั้นหลานนี่ละ หลานกับเหลนนี้แย่งตำแหน่งกันอยู่ จากนั้นก็เหลว เข้าใจใหม่ มาลูก มาหลาน มาเหลน แล้วก็เหลวไปเลย

ปฏิบัติพ่อแม่ครูอาจารย์มั่นพาดำเนินมา

หลักปฏิบัติที่พ่อแม่ครูอาจารย์มั่นพาดำเนินมา ซึ่งได้สืบทอดมาถึงพวกเราเวลานี้ เป็นปฏิบัติที่ถูกต้องแม่นยำ ไม่มีเงื่อนไขให้สงสัย แม้แต่ห้อย เพราะท่านดำเนินตามแบบฉบับของศาสดาที่มีไว้แล้วในตำราจริง ๆ ไม่ใช่แบบแอบ ๆ แฝง ๆ หรือ แผลง ๆ ไป ดังที่เห็น ๆ กันทั่ว ๆ ไปนี่มีลักษณะอยากเด่นอยากดัง ไม่เข้าร่องเข้ารอย อย่างนั้นไม่มี

สำหรับของหลวงปู่มั่น เป็นปฏิบัติด้วยความเป็นธรรมล้วน ๆ จึงไม่มีเงาที่หน้าสงสัย เท่าที่พาดำเนินมานี้ก็พอจะทราบเรื่องราวบ้าง เช่น ธุดงค์ การฉันมือเดียวหนเดียว นี่ก็มีอยู่แล้วในธุดงค์ ๑๓ ข้อการบิณฑบาตเป็นวัตร คือไม่ให้ขาดมือยังฉันอยู่ อันนี้ก็มีในธุดงค์ ๑๓ นั้นแล้ว การฉันในบาตร ก็มีในธุดงค์นั้นแล้ว นี่ที่ปฏิบัติกันอยู่นี้ก็เห็นได้อย่างชัดเจน ไม่มีลึกลับอันใดเลย เพราะในตำรา มีไว้อย่างชัดเจนอยู่แล้ว ท่านดำเนินตามตำรานั้นจริง ๆ

๑๖

ถือผ้าบังสุกุลที่ท่านเป็นองค์หนึ่ง ดูจะไม่มีในสมัยปัจจุบันนี้เกินหรือเหนือท่านไป ท่านถือมาตั้งแต่เริ่มบวชจนกระทั่งวาระสุดท้าย ก็ได้เห็นท่านใช้อั่งสะที่ท่านเจ้าคุณปราจีนมุนี จังหวัดปราจีนฯ นำมาถวายท่านท่านนั้นด้วยความเมตตาสงสารท่านเจ้าคุณนั้นนะ เท่าที่สังเกตดู เพราะก่อนที่ท่านจะถวายด้วยมือ ท่านได้กราบเรียนให้ทราบก่อนว่าเป็นผ้าป่า ท่านว่าฉันดูว่าท่านกรอเอง แล้วไปให้ช่างหูกเขาทอให้ ว่าอย่างนั้น

ท่านจึงได้เมตตาฉลองให้ทั้งสองผืน นอกนั้นดูไม่เห็นปรากฏว่าท่านใช้คหบดีจีวรเลย นี่จะให้เด่นขนาดไหน ในสมัยปัจจุบันนี้ ผู้ที่ทรงชุดค์ข้อนี้ได้โดยสมบูรณ์ตั้งแต่ต้นมาจนกระทั่งถึงวาระสุดท้าย จะหาอย่างท่านอาจารย์มั่นนี้ได้ที่ไหน นี่ก็เป็นชุดค์ข้อหนึ่งที่เด็ดเดี่ยวมากสำหรับองค์ท่านที่เคยปฏิบัติมาโดยลำดับลำดับ ไม่ขาดวรรคขาดตอนเลย

พูดถึงด้านภavana นี้เราพูดเพียงแง่ชุดค์เพียงเล็กน้อย เช่น การอยู่ในป่า อยู่ในป่าช้า เหล่านี้มีในชุดค์หมดแล้ว ไม่เป็นข้อที่น่าสงสัย ในถ้ำ เจ็อมผา เหล่านี้มีในอนุศาสน์และในชุดค์ ๑๓ อยู่แล้วนั้น เป็นธรรมที่ตายใจได้จริง ๆ ที่ท่านพาดำเนินมา เราทั้งหลายได้ยึดเป็นแนวทางสืบกันมาจนปัจจุบันนี้ เพราะท่านเป็นผู้พาดำเนิน

นี่พูดถึงเรื่องชุดค์ ๑๓ เราพูดเพียงข้อใดข้อหนึ่ง ไม่พูดโดยตลอดทั่วถึงทุกข้อไป เช่น เนสัชช กิสมาทาน ไม่นอนเป็นวัน ๆ หรือ คีน ๆ ไปอย่างนี้ก็มิใช่ในชุดค์ นอกจากนั้นวิธีดำเนินทางด้านจิตตภาวนา ท่านก็ไม่ได้พบบำเพ็ญ หรือปฏิบัติให้นอกเหนือไปจากหลักธรรมที่พระองค์ทรงสั่งสอนไว้แล้วนั้นเลย เช่น สอนพุทโธ หรือสอนอานาปานสติ หรืออาการ ๓๒ นับแต่กรรมฐาน ๕ ขึ้นไปจนกระทั่งถึงอาการ ๓๒ เหล่านี้มีในตำรับตำราโดยสมบูรณ์อยู่แล้ว ไม่เป็นข้อสงสัย ไม่เป็นที่ให้เกิดความระแวงอะไรทั้งสิ้น

ที่ท่านพาดำเนินมาไม่ได้มีบทบาทแปลก ๆ ต่าง ๆ และเป็นสิ่งที่ผูกขาดบ้าง หรือเป็นอะไรขลัง ๆ บ้าง อย่างนี้ไม่ปรากฏ ถ้าขลังก็ขลังด้วยความเป็นธรรมจริง ๆ คือเอาจริงเอาจังประหนึ่งว่าขลัง ไม่ใช่ขลังแบบโลก ๆ ขลังด้วย

ความเป็นธรรม ขลังด้วยความแน่ใจตัวเอง และทำความอบอุ่นแก่ตนเอง ด้วยความขลังนั้นจริง ๆ นี่คือปฏิบัติที่พ่อแม่ครูอาจารย์มั่นพาดำเนินมา

การขบการฉันทันนี้ยิ่งละเอียดมาก ถ้าพูดตามอย่างวัดป่าบ้านตาด เรา ก็เรียกว่าฝึกกันอยู่มากทีเดียว เพราะฉะนั้นท่านอยู่ด้วยความขี้นม ๆ ฉันทันก็เหมือนกัน อดอยากขาดแคลนไปบ้าง ไม่ได้สมบูรณ์พูนผลอะไร สำหรับกับหรืออะไรเหล่านี้ แต่ข้าวนั้นมี เพราะอยู่ในป่าในเขา ใครจะหาอาหารหวานคาวไปถวายด้วยของดิบของดี ก็มีแต่ชาวบ้านที่อาศัยเขาอยู่ ได้ฉันไปวันหนึ่ง ๆ ด้วยทั้งพระมีจำนวนมากมายอย่างนี้ ก็พอยังอัตภาพ ให้เป็นไปเท่านั้น ไม่เป็นอารมณ์อันใดกับอาหารมากน้อยนั้นเลย

ข้อวัตรปฏิบัติที่หลวงปู่มั่นพาดำเนิน

หลวงปู่มั่น ท่านทำเป็นแบบฉบับ เป็นเนื้อเป็นหนังของศาสนา ของพระของเณรจริง ๆ คือ พอฉันจังหันเสร็จแล้วนี้ พระเณรจะรีบล้างบาตรอะไร ๆ เสร็จเรียบร้อยแล้ว ขนบริวารไปที่พักของตน ๆ แล้วหายเงียบหมด วัดนี้เหมือนไม่มีพระ คือไปอยู่ในป่ากันทั้งนั้น

สำหรับท่านเอง ท่านก็ชอบสงัด ท่านไม่ชอบให้ใครยุ่งท่าน จะไปหาท่านได้ตามเวลาเท่านั้น นอกนั้นไปไม่ได้ เช่น ตอนบ่ายสองโมง ท่านออกมา ก็มีพระเณรทยอยไปหาท่านบ้างเล็กน้อย สององค์สามองค์ แล้วก็ตอนหลังปิดกวาดสร่งน้ำเรียบร้อยแล้ว ก็ขึ้นหาท่านได้อีกระยะหนึ่ง

พอคำจากนั้นแล้ว ท่านก็ลงเดินจงกรมของท่าน พระเณรก็ทำหน้าที่ของตัว ด้วยการเดินจงกรม นั่งสมาธิภาวนาเป็นประจำ นี่พื้นฐานของวัดนี้ที่ท่านครองวัดอยู่ เป็นอย่างนั้นตลอดมา การเดินจงกรม นั่งสมาธิภาวนา นี่ถือเป็นกิจ เป็นการเป็นงานของพระ เป็นเนื้อเป็นหนังชีวิตจิตใจของพระอย่างแท้จริง ไม่มีงานอื่นใดเข้ามายุ่งได้เลย

๑๘

แต่ก่อนแขกคนญาติโยมไม่มี เพราะทางจากนี้ไปพรรณาย(อำเภอพรรณานิคม) ไม่มีรถมีรา ต้องบุกป่าฝ่าดงไป ถ้าไปทางตัดทางลัดนี้ก็ขึ้นภูเขาทางนั้น ถ้าไปทางอ้อม ก็ไปทางลัดทางเกวียน ๖๐๐ เส้น ถ้าไปทางลัดก็ขึ้นเขาแล้วลงทางโน้น อันนี้ประมาณ ๕๐๐ เส้น การไปมาหาสู่สำหรับวัดนี้ จึงไม่ค่อยมี ไม่มีใครกล้ามาแหละ นอกจากพระท่านมาโดยเฉพาะ ๆ การภาวนาของพระ จึงสะดวกตลอดทั้งวันทั้งคืนเลย

ท่านเองก็รับพระเป็นระยะเท่านั้นเอง ไม่มากกว่านั้น มีเท่านั้น ถ้าวันไหนประชุมก็รวมกันไปประชุมที่กุฏิท่าน แน่นไปหมดละ เวลาประชุม ท่านไม่ได้ลงมาประชุมที่ศาลา นอกจากวันอุโบสถที่พระทั้งหลายมาจากที่ต่าง ๆ

มารวมกันทำอุโบสถ ประมาณ ๕๐-๖๐ องค์ลงอุโบสถ ท่านก็ให้อโวกาทอนนั้น มีจำนวนมากพอสมควร แต่ปกติวัดนี้จะมีประมาณ ๓๕-๓๖ องค์ ไม่ให้มากกว่านั้น หากจะมีจรมาก็มีชั้วระยะสองสามวันเท่านั้น ปกติที่พระเณรอยู่เป็นพื้นในวัดนี้ก็ประมาณ ๓๕-๓๖ องค์ นี่ก็ถือว่ามากที่สุดแล้ว สำหรับวัดนี้ และสำหรับหลวงปู่มั่น ซึ่งท่านไม่ชอบพระเณรมาก นั้นนับว่าท่านรับมากที่สุด

การทำคามเพียรนี้ตลอดเวลา ไม่มีงานอื่นใดเข้ามาแทรกเลย ทำเลป่านี้เป็นที่ทำงานของพระ ที่เดินจงกรมนั่งสมาธิภาวนาหมด ในป่านี้มีแต่ทางจงกรม เพราะป่ากว้าง ใครจะไปทำที่ไหน ทำได้ทั้งนั้น ลึกๆ เป็นดงไปหมด ส่วนที่นี้เป็นที่รวม บริเวณวัดก็ไม่กว้างนัก ที่กวาดโล่งเอาไว้ไม่กว้างนัก แต่ที่ทำเลของพระภาวนานั้น มีทั่วไปในป่าในดงสะดวกสบายทุกอย่างเลย นี่พื้นเพที่ท่านพาทำมา ท่านทำอย่างนั้น

เวลามาพบมาคุยกันนี้ ไม่มีเรื่องการบ้านการเมือง การซื้อการขาย เรื่องหญิงเรื่องชาย คำว่าเรื่องโลกนั้น ไม่มีเลย ฟังแต่ว่าไม่มีเลย จะมีแต่เรื่องอรรถเรื่องธรรมล้วน ๆ ร้อยเปอร์เซ็นต์ ๆ ตลอด เวลาคุยกันมีแต่เรื่องอรรถเรื่องธรรมล้วน ๆ แม้พระท่านคุยกัน สนทนากันตามที่ตั้งใจ ๆ ใน

วัดนี้ ก็เป็นแบบเดียวกันหมด ไม่มีเรื่องโลกเรื่องสงสารเข้ามาเจือปนเลย
สงบทั้งกลางวันกลางคืน วัดนี้ตลอด

เวลามาเล่าภาวนาให้ท่านฟัง องค์กรนี้รู้อย่างนี้ องค์กรนั้นเห็นอย่างนั้น
จากจิตตภาวนาของท่าน มันก็เป็นเครื่องปลุกใจกันเป็นลำดับลำดับ เพราะ
ผลงานจากการภาวนา มีความรู้ความเห็นแปลกต่างกัน ใครมาเล่าถวาย
ท่านแล้ว ท่านก็ชี้แจงให้ทราบ และผู้มาคอยฟังก็ได้รับประโยชน์ทั่วถึงกัน
อย่างนี้ตลอดมา

นี่เรียกว่า ศาสนาแท้ ผู้บำเพ็ญธรรมเพื่อมรรคเพื่อผลโดยแท้ ท่าน
บำเพ็ญ ท่านสนทนากันอย่างนั้น พูดกันคำไหน มีแต่เรื่องอรรถเรื่องธรรม
เรื่องมรรคเรื่องผล เรื่องสมาธิ เรื่องปัญญา ไม่มีเรื่องอื่นเข้ามาแฝงเลย
เพราะเหตุไร ก็เพราะศาสนานี้เป็นแหล่งแห่งมหาสมบัติอันใหญ่โต และ
เลิศเลอยิ่งกว่าสมบัติใดในโลก

ในโลกเขามีสมบัติต่าง ๆ ที่ต่างคนต่างวิ่งเต้นขวนขวาย คู้ยเขี่ย
ขุดค้นหาในสมบัติประเภทใด ก็ได้มาตามสมบัติที่มีอยู่นั้น ๆ ที่นี้
ธรรมสมบัติก็เหมือนกัน ใครคู้ยเขี่ยขุดค้นหาธรรมสมบัติ ได้ประเภทใดมา ๆ
ก็สามารถที่จะนำมาพูดมาสนทนาซึ่งกันและกันได้ เช่นเดียวกับทางโลกเขา
เพราะฉะนั้นเวลาท่านคุยกัน จึงมีแต่เรื่องธรรมล้วน ๆ เป็นเครื่องปลุกใจ
กันได้ดี

นี่ละครั้งพุทธกาลท่านดำเนินมาอย่างนั้น พระพุทธเจ้าทรงพาดำเนิน
บรรดาพระสงฆ์สาวกทั้งหลายก็ดำเนินมาอย่างนั้น ที่มาเป็นสรณะของ
พวกเราี้ ล้วนแล้วตั้งแต่ท่านดำเนินมาอย่างนั้น ได้มรรคได้ผลเป็นที่
พอพระทัยและพอใจแล้ว นำธรรมอันล้ำเลิศนั้นมาสั่งสอนสัตว์โลกเรื่อยมา
จนกระทั่งปัจจุบันนี้ นั่นพื้นเพท่านดำเนินมาอย่างนั้น

คติความทุกข์ยากลำบากของหลวงปู่มั่น

เราอย่าเห็นว่า สิ่งใดที่จะมีความประเสริฐเลิศโลก ที่จะเสาะแสวง
ให้เป็นความสุข ความสบาย แก่ร่างกายและจิตใจของเรา ร่างกายเราก็

๒๐

พอเป็นพอไปแล้ว บิณฑบาตมาวันหนึ่ง ๆ เป็นยังไง เราดูก็รู้ เต็มบาตรมา อาหารก็พอกพูนจนจะตาย เพราะมันเหลือเพื่อ ไม่ใช่จะตายเพราะความ อุดอยากขาดแคลน ผู้ที่ไม่เคยปฏิบัติก็ไม่ทราบ ว่า ท่านพาดำเนินมา แต่ก่อนท่านปฏิบัติอย่างไร ไม่ได้เป็นเหมือนอย่างวัดป่าบ้านตาดเรานะ

ยังสมัยท่านอาจารย์มั่น ด้วยแล้ว โอ้โฮ หน้า สดสังเวช ท่านเล่าให้ฟังนาน ๆ จะมีทีหนึ่ง พอพูด ไปสัมผัส ท่านก็เล่าเสียมั่งอะไรมั่ง เพราะท่าน ไม่เป็นกังวลกับสิ่งใด ท่านเล่ามาก็เพื่อเป็นคติของ พวกเรานั้นแหละไม่ใช่อะไร พอเรื่องไปสัมผัส ท่าน ก็เล่ามาถึงความอดอยากขาดแคลน

กรรมฐานสมัยนั้น เหมือนกับว่าของเกิดขึ้นใหม่ เหมือนไม่เคยมีใน วงศานานี้เลย ประชาชนทั้งหลายก็ไม่ทราบ เห็นแต่พระอยู่ตามวัดวาอาราม ในบ้านในเมือง ไม่เห็นพระในป่าแบกกถดสะพายบาตร เหมือนอย่างเราไป ก็ตื่นตกใจกัน ก็อย่างที่เราเขียนในประวัตินั้นแหละ เขียนตามความจริง วังนี้ระหกระเหิน รุ่งกันไปหมด ไปอยู่ที่ไหน เขาเข้าใจว่า พระกรรมฐาน นี้ฉันแต่ถั่วแตงา ไม่ได้นี้กว่า ฉันเหมือนอย่างโลกทั่ว ๆ ไป เลยมีแต่ ข้าวเปล่า ๆ กิน มันอย่างนั้น เพราะเราหาอย่างนั้น ท่านว่า ท่านพูดก็ถูก ของท่าน เป็นเดือนกว่าก็มี ท่านว่าจะว่าอะไร มีแต่อย่างนั้นแหละ ต่อมา ก็เข้าอกเข้าใจ มีอะไรเขาก็ถวายมา ก็พอได้กิน

ความทุกข์ ความลำบาก ดังที่เขียนแล้วในประวัติของท่าน นั้นละ ท่านผู้เดินหน้าพวกเราในสมัยปัจจุบันนี้ ท่านลำบากขนาดไหน การ ประกอบความพากเพียร ก็เอาตายเข้าว่าทีเดียว ไปอยู่ในที่บางแห่ง จนเขาตัดไม้ให้ท่าน เวลาออกมาบิณฑบาตก็ให้ถือไม้สั้นมา ไม้สั้นทำให้ แดกตรงปลายเสียบ้าง เทียวเคาะเป็ะ ๆ เขาวิตกวิจารณ์กับท่าน กลัวจะ มาเจอหมีบ้าง เจอเสือบ้าง เพราะท่านอยู่ไกล กว่าจะมาบิณฑบาต แถวนั้น สัตว์เสือชุม

เช่นอย่างทางอำเภอบ้านฝื่อไปทางโน้น เลยเข้าไปข้างในโน้น เรียกว่าบ้านนาหมีนาญ ท่านเคยเล่าให้ฟัง เสือชุมมาก อยู่บนถ้ำ มันยังเข้าไปหา มันมาตามราวถ้ำ มาที่นี่มาตามทางคนมา ตามทางเรามาที่นี่ ถ้าเป็นหน้าผานี้ ก็ไม่เห็นขึ้นไม่ได้ มันมาทางนี้เข้ามานี้ ดิ้นเข้าเห็นรอยมัน อยู่กับแคร่ เป็นแคร่เล็ก ๆ รอยมันเข้ามาถึงนี่เลย โอ้โฮ เสือมานี้ มันมาดมท่าน โน่นนะ ดมในมุ้งนี่นา ดูซี

“ตอนนั้นไม่ทราบว่า เราจะนอนอยู่ หรือว่านั่งภาวนาอยู่ ก็ไม่รู้” ท่านว่างั้นนะ มันก็มาหนเดียวเท่านั้นแหละ ไม่มาอีก บางทีเด็กมันไปอะไร ๆ ไปหาท่านก็มี เด็กผู้ชาย ๓-๔ คน รีบบอกให้กลับบ้านไป อย่ามาแถวนี้ ไป ๆ ท่านไล่กลับ กลัวเสือ เขาก็อยู่บ้านเสืออย่างงั้น เขาคงไม่กลัว นั่นเป็นอย่างงั้น ความลำบากของท่าน

อาหารการบริโภคเหมือนกัน เช่นอยู่ทางบ้านโคกนามน แถวหนองฝื่อ ก็เหมือนกัน อาหารขาด ๆ แคลน ๆ เพราะพระเณรมีมากที่อาหารที่ไหนก็ส่งเข้าไปไม่ได้ จะว่าไง ก็มีแต่ชาวบ้านเขาเลี้ยงดู อาหารถ้าเราจะเทียบกับวัดป่าบ้านตาดนี้แล้ว โอ้โฮ เหมือนฟ้ากับดิน มันห่างไกลกันขนาดไหน แต่พระกรรมฐานท่านไม่ได้สนใจนี่นา เรื่องอาหารการกินมีมากมีน้อย ท่านไม่ได้สนใจ ท่านสนใจแต่ธรรม

แม้เช่นนั้น ท่านยังเอานิด ๆ หน่อย ๆ อีกด้วยซ้ำไป จะว่าอะไร ชาวไม่ให้อิ่มก็มี ไหนจะไปตะกละตะกลามกับเรื่องอาหารการกินได้ยังไง นี่แหละที่ท่านไม่กังวล ท่านอยู่ได้ทั้งนั้นแหละ แถวนี้เขาก็รู้เรื่อง แล้วเขาก็มีความเคารพมาก แต่พระมีมาก อาหารก็ต้องมีขาด ๆ เชน ๆ บ้างเป็นธรรมดา แต่ไม่ปรากฏว่า องค์ไหนเป็นสัญญาณอารมณ์กับเรื่องอาหาร การบริโภคเรื่องน้ำอ้อย น้ำตาล โกโก้ กาแฟ นี่ ไม่มีละ จะเอาอะไรมากิน มันเป็นความเคยชิน ฉันจึงหันเสร็จแล้ว หายเจียบ ๆ เลย นี่มันเหลือเพื่อทุกสิ่งทุกอย่าง การดำเนินปฏิบัติทางจึงลำบาก

คติหลวงปู่มั่นเดินจงกรมบนเขา

พระพุทธเจ้าเสด็จไปภาวนาเป็นศาสดาเอก ไม่เห็นใครไปแต่งทางจงกรมให้ท่าน เราจะเก่งกว่าครูไปไหน อยู่ตรงไหนอยู่ชั้ มันลงลึกก็ลงเลย ดังพ่อแม่ครูจารย์มั่นท่าน อันนี้เป็นองค์อื่นเล่าให้ฟัง คือท่านเดินจงกรมอยู่ในป่าในภูเขา มันไม่มีที่เดินจงกรม เราก็ ทุกอย่างมันซึ้งในใจนะ คือไม่มีทางจงกรม ท่านเดินจงกรม มันมีสูงมีต่ำ ไม่มีทางสำหรับเดิน แล้วพระท่านดูท่านเดินจงกรม ทางจงกรมไม่มี ท่านก็บุกไปอย่างนั้นล่ะ ไปก็ไผ่ขึ้นนี้บ๊ีบ แล้วลง เดี่ยวไผ่ขึ้นนี้บ๊ีบ

พระท่านเห็น อู๊ย น่าสงสาร ท่านเดินจงกรม ท่านไม่ถอย ว่าอย่างนั้นนะ ถึงเวลาไปพักที่ไหนแล้ว ท่านจะหาที่ซอกท่านโดยเฉพาะ ๆ ที่นั้นวันนั้นไปแล้วมันอยู่ภูเขา ไม่มีทางเดินจงกรม ก็ลงหลุมลงไปไผ่ขึ้นนั้น แล้วก็ลงหลุมลงไปไผ่ขึ้นทางนี้ พระท่านยืนดูอยู่ แล้วมาเล่าให้เราฟัง เราไม่ลืม เข้าฝึ่งในหัวใจเลย

พระกรรมฐานเพชรน้ำหนึ่ง

หลวงปู่ขาว อนาลโย

ผู้ที่ท่านมีความสุขจริง ๆ คือ พระกรรมฐานเฉพาะปัจจุบันเอาสายหลวงปู่มั่น ยันเลย เพราะหลวงปู่มั่น เป็นเอกในเรื่องอรรถเรื่องธรรม และการบำเพ็ญธรรมก็เป็นเอก บรรดาลูกศิษย์ลูกหาก็ร้อง ๆ กันลงไป ตามกำลังวาสนาของตน ดัดดีนเพื่ออรรถเพื่อธรรม ต่างองค์ก็ได้ครองธรรมเป็นลำดับลำดับ เราจะเห็นได้จากครูบาอาจารย์ที่เป็นลูกศิษย์หลวงปู่มั่น มีน้อยเมื่อไร ตั้งแต่สมัยท่านอาจารย์สิงห์ ท่านอาจารย์มหาปิ่น เรื่อยมาหาอาจารย์ขาว อาจารย์แหวน อาจารย์ฝั้น อาจารย์คำดี มีแต่ลูกศิษย์หลวงปู่มั่น นะ ท่านเหล่านี้แลที่ท่านครองอรรถครองธรรมอย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วย เรียกว่า “เพชรน้ำหนึ่ง”

นั่นแลคือความสุขเต็มหัวใจท่าน ท่านก็ได้มา
แนะนำสั่งสอนพวกเรา นี่คือผลแห่งธรรมที่ท่าน
ปฏิบัติมา และค่อยลดลวงไป ผู้ปฏิบัติตามหลังท่าน
ก็มีอยู่ อย่างทุกวันนี้ ผู้ทรงอรรถทรงธรรมอยู่ในป่า
ในเขา ยังมีอยู่เยอะหนา ท่านไม่ได้แสดงตัว ท่าน
อยู่ในป่าในเขาลึก ๆ ลับ ๆ เป็นเหมือนผ้าชีรี้ว สายตา
โลกไม่มอง อย่างว่ามองไม่เห็น มองบ้างนะ ไม่มอง
นั้นเหมาะแล้ว จึงไม่เห็น ก็ติดไปตามกิเลส เหมือน
ว่าความสุขความเลิศเลอจะอยู่กับความดีดัดของเรา
โดยถ่ายเดียว ไม่ได้เห็นว่าจะอยู่ในอรรถในธรรม
เช่นนั้นเลยนะ โลกมันถึงมองข้าม

ดังที่นำมาพูดให้พี่น้องทั้งหลายฟัง ครูบา
อาจารย์เหล่านี้มีแต่เพชรน้ำหนึ่ง หลวงปู่มั่นเรา
นี้แหละเป็นต้นเหตุ มีน้อยเมื่อไรที่ท่านมรณภาพไป
แล้ว อัฐิของท่านกลายเป็นพระธาตุ ซึ่งล้วนแล้ว
ตั้งแต่เป็นลูกศิษย์หลวงปู่มั่น เวลานั้นตั้งสืบกว่าองค์
แล้วนะที่ท่านล่วงไปแล้ว อัฐิท่านกลายเป็นพระธาตุ
อัฐิกลายเป็นพระธาตุต้องดีตราอย่างชัดเจน ไม่ต้อง
ถามใครเลยว่า นี่คือพระอรหันต์ เพราะท่านบอกใน
ตำรา บอกชัดเจนแล้วว่า อัฐิของพระอรหันต์เท่านั้น
ที่จะกลายเป็นพระธาตุได้ เมื่อประกาศออกมาเป็นพระธาตุแล้วก็ชัดเจน

นี่คือท่านปฏิบัติอยู่ในป่า ขวนขวายอรรถธรรมเข้าสู่ใจ ใจก็แสดง
ความสุข ความแปลกประหลาดอัศจรรย์ขึ้นมา ไปแนะนำสั่งสอนใคร ถ้าใจ
มีหลักมีเกณฑ์แล้ว ผู้ฟังมันก็เป็นเครื่องดึงดูดกันให้เกิดความสนใจ ผิด
กันนะ ธรรมที่มีอยู่ในใจ แสดงออกจากธรรมที่มีอยู่ในใจ เจ้าของมีรสมีชาติ
มีน้ำหนักรากมากนะ ผิดกันกับที่เราเรียนมาตามตำรับตำรา มาบอกมาแล้ว

หลวงปู่ฝั้น

หลวงปู่แหวน

หลวงปู่คำดี

เทศนาว่าการนี้มันก็เป็นลอย ๆ ไป เพราะผู้เทศน์ก็ลอย ๆ ไม่ได้หลักเกณฑ์
ธรรมที่ออกไปก็ลอย ๆ ผู้ฟังก็หาหลักเกณฑ์ยึดไม่ได้แล้ว ก็ลอย ๆ ไปตามกัน

ไม่ว่านิกายไหนเป็นศากยบุตรด้วยกัน

คำว่าสายหลวงปู่มนั้น มีทั้งมหานิกาย มีทั้งธรรมยุตนะ ทางฝ่าย
มหานิกายที่เป็นลูกศิษย์หลวงปู่มนั้นน้อยเมื่อไร รวมเรียกว่าสายหลวงปู่มนั้น
ด้วยกัน ปฏิบัติอยู่ทุกวันนี้ก็เป็นอย่างนั้น เราก็เปิดให้พี่น้องทั้งหลายได้
ทราบ ว่า หลวงปู่มนั้นท่านคิดกว้างขวางขนาดไหนสำหรับประโยชน์ให้โลกนะ

ลูกศิษย์ของท่านฝ่ายมหานิกาย ไปศึกษาอบรมกับท่าน น้อยเมื่อไร
เป็นลูกศิษย์ ๆ ไปศึกษาอบรมกับท่านมีเยอะนะ นับตั้งแต่ อาจารย์ทองรัตน์
อาจารย์กนิริ อาจารย์มี อาจารย์ชา เราจำไม่ได้ สำหรับท่านบรรยายให้ฟัง
หมดนะ หลวงปู่มนั้น ก็ลูกศิษย์ของท่านนี้ ท่านไม่ได้ว่า ธรรมยุต ไม่ได้ว่า

หลวงปู่ทองรัตน์

หลวงปู่กนิริ

หลวงปู่มี

หลวงปู่ชา

มหานิกายนี้ ท่านถือเป็นลูกศิษย์
ศากยบุตรด้วยกันทั้งนั้น ขอให้
ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบเถิด ท่าน
ว่าฉัน ไอ้ชื่อนี้ แม้แต่ไก่มันก็มี
ฟังซิ ท่านพูด แย้งท่านได้ที่ไหน
นี่หลวงปู่มนั้นพูดเอง เราฟังด้วย
หูของเรา ท่านเหล่านั้นที่เป็นฝ่าย
มหานิกายเข้ามารับการอบรมจาก
ท่าน เกิดความเชื่อ ความเลื่อมใส
พอใจที่จะปฏิบัติ ๆ นะ

ครูบาอาจารย์แต่ละองค์ ๆ
ที่มาพอใจแล้วจะปฏิบัติ พาหมู่
คณะปฏิบัติอะไร ๆ นี้ ท่านห้าม

ทันทีเลย ไม่ต้องปฏิบัติ ขึ้นอย่างเด็ดด้วยนะ พวกท่านเป็นศากยบุตร
เหมือนกัน ไม่ว่าธรรมยุต มหานิกาย เรียกว่า ศากยบุตร ท่านว่าฉัน

ธรรมยุต มหาิกาย อะไรนี้เป็นชื่อ แยกออกเพราะความแตกแยก เนื่องจากกาปฏิบัติยิ่งหย่อนในธรรมวินัยต่างกัน ก็เป็นธรรมดา แต่เมื่อตั้งใจปฏิบัติแล้วไม่มีธรรมยุต มหาิกาย เรียกว่า ศากยบุตร อย่างเดียว เพราะฉะนั้นไม่จำเป็นจะต้องยุติ ขอให้ปฏิบัติเถิด

เมื่อท่านทั้งหลายมาปฏิบัติแล้ว โลกมันถือสมมุติกันหนักมากยิ่งกว่าถือธรรมนะ แม้จะเป็นเรื่องของธรรม โลกสมมุติมันก็แทรกเข้าไป คณะนั้น คณะนั้น ก็กันนั้นก็ ไปอย่างนั้น ธรรมท่านไม่มีกัก ท่านวางั้น แต่โลกมันมองไม่เห็น เพราะฉะนั้นจึงไม่จำเป็นต้องยุติ เมื่อพวกท่านทั้งหลายปฏิบัติแล้ว มันถือเป็นกักเป็นเหล่า บรรดาผู้ที่ต้องการอรรถธรรมทั้งหลาย ก็จะเข้าถึงพวกท่านได้ยาก หรือจะถือท่านว่าเป็นคณะหนึ่งไปแล้ว เป็นธรรมยุตไปแล้ว ไปอะไรอย่างนี้ ก็เสียผลประโยชน์ของผู้มีความหวังในธรรมทั้งหลายอย่างมาก และมีจำนวนมากด้วย

เพราะฉะนั้นไม่ต้องยุติ ท่านบอกไม่ต้องเลย เอ้า อบรมไป ไม่มีคำว่า สัคคาวรณ มัคคาวรณ การห้ามมรรคห้ามผลต่อนิพพานนั้นนี้ ไม่มีขอให้ตั้งหน้าตั้งตาปฏิบัติไป มรรคผลนิพพานมีอยู่กับทุกพวกทุกคณะนั้นแหละ พอว่าอย่างนั้น ท่านก็บอกว่า ถ้ามาปฏิบัติแล้วฝ่ายส่วนมาก ซึ่งเป็นฝ่ายของท่านจะขาดประโยชน์มากมาย ท่านว่าอย่างนี้ละ ไม่ใช่ขาดเพียงเล็กน้อย เมื่อพวกท่านทั้งหลายไม่ต้องยุติ ออกไปนี้กระจายกันไปเลยได้ทั่วถึงกัน สมานกันไปได้หมด ท่านว่าอย่างนี้ละ จึงไม่ต้องยุติ ท่านพูดเอง เราฟังอย่างถนัดทีเดียว

หลวงปู่มั่นพูด ท่านไม่ได้เอนได้เอียงไปที่ไหน ท่านเป็นธรรมล้วน ๆ พูดถึงเรื่องการปฏิบัตินี้ มันเป็นวงคับแคบมาก ท่านวางั้น การไม่ปฏิบัตินี้ เรายอมรับกันแล้ว ในสังคมเมืองไทยเรา ก็ยอมรับกันแล้วว่า ธรรมยุต ก็สมบูรณแบบ มหาิกาย ก็สมบูรณแบบ เรียกว่า พระสมบูรณแบบเหมือนกัน โลกยอมรับแล้วเป็นส่วนภายนอก ส่วนภายในเป็นหน้าที่ของเรา จะปฏิบัติหลักธรรมหลักวินัย ต่างคนต่างเข้มงวดกวดขันปฏิบัติแล้ว เป็น

๒๖

ศากยบุตรเต็มตัวเหมือนกัน ฟังซิ ท่านว่า ท่านถึงบอกว่าไม่ต้องบัญญัติ

ด้วยเหตุนี้เอง คณะลูกศิษย์ทางฝ่ายมหานิกาย ซึ่งเป็นลูกศิษย์ของท่านจึงไม่ได้บัญญัติ เพราะหลวงปู่มั่นเป็นผู้พูดเอง เราก็เห็นอย่างนั้นด้วยนะ ยันเลย เราก็เหมือนกัน ขอให้ปฏิบัติเถิด เข้ากันได้ทันที

นี่พูดถึงเรื่อง สายหลวงปู่มั่น คำว่า สายหลวงปู่มั่น รวมทั้งฝ่ายมหานิกายด้วย ซึ่งเป็นลูกศิษย์ของท่านอาจารย์มั่นนะ เราไม่ได้ไปแยกเอาว่า นี่ธรรมยุตเป็นลูกศิษย์ท่านอาจารย์มั่นนะ มหานิกายเป็นลูกศิษย์ที่ไหนก็ไม่ว่า เราไม่ได้มีอย่างนั้น ธรรมไม่มี เราถึงว่ารวมกันที่เป็นส่วนใหญ่ก็คือ ท่านอาจารย์มั่น เป็นองค์ประธาน เป็นอาจารย์ แล้วลูกศิษย์ลูกหาก็เลยยกให้มาเสียว่า เป็นสายท่านอาจารย์มั่น ที่จะได้ยินได้ฟังได้เข้าไปฟังเทศน์ คงจะมีมาก เราวางั้นนะ

ความจริง ก็คือว่า ลูกศิษย์ท่านอาจารย์มั่น ไม่ว่าจะธรรมยุต มหานิกายเป็นลูกศิษย์ท่านอาจารย์มั่นทั้งนั้น ที่มาศึกษาอบรมกับท่าน ดังที่ระบุม่าเหล่านี้ มีแต่ลูกศิษย์ท่านอาจารย์มั่นเต็มไปหมด เห็นไหมทางภาคตะวันออกก็เต็มไปหมด เราไป เราชมเชย ไปที่ไหนถ้าเป็นพระปฏิบัติ สำนักไหนก็ตาม เราเข้าถึง ๆ นะ เช่นอย่างไปกรุงเทพฯ แต่ละครึ่ง ๆ นี้ ไปโน้นสำนักทางเมืองชลฯ ซอกแซกซึกแซ็ก เข้าไปหาหมด แม้ที่สุดเขาเขี้ยวเราก็ขึ้นวัดเขาฉลากเป็นจุดศูนย์กลางที่เราไปพักที่นั่น แล้วแยกไปทางนั้นทางนี้

บรรดาพระปฏิบัติ เราจะเข้าถึงหมดเลย เราไม่มีคำว่า ธรรมยุต มหานิกาย เราเห็นแต่ผู้เป็นธรรมแล้วเท่านั้น เป็นที่พอใจ สมความมุ่งหมายของศาสดาสอนโลก เพื่อความกลมกลืนสามัคคีกัน เป็นอย่างนั้นนะ

ครูบาอาจารย์กรรมฐานที่เป็นผู้นำสำคัญมาก

เรื่อง “กรรมฐาน” นี่สำคัญอยู่ที่ครูอาจารย์เป็นผู้นำ นี่สำคัญมาก นำผิด ๆ ถูก ๆ ไปมากต่อมากนะ ไม่ค่อยจะนำไปตามแนวทางที่พระพุทธเจ้าสอน นำเคลือบ ๆ แฝง ๆ ออกไปนอกกลุ่มนอกรทาง สุดท้ายก็กิเลสลาไป เลยกลายเป็นกิเลสนำไปเสียไม่รู้

ครูอาจารย์สำคัญมาก ที่คอยให้คำแนะนำตักเตือนสั่งสอนทางด้านจิตตภาวนา ส่วนคัมภีร์วินัย เราก็เห็นทุกคน ปฏิบัติตามนั้นแล้วก็ไม่มีข้อสงสัย แต่เรื่องของใจนี้จะเอียงดลอลมมาก จึงต้องอาศัยครูอาจารย์

แนะ ครูอาจารย์ถ้าไม่ชำนาญชาญ ไม่เชี่ยวชาญทางด้านจิตใจมาแล้ว ก็สอนผิด ๆ พลาด ๆ ไปอีก จึงว่าสำคัญสำหรับครูอาจารย์ที่จะแนะจะบอก

เพราะจิตนี้พิสดารมากนะ เวลาเราภาวนาเข้าไป แต่ไม่พิสดาร กว้างขวางไปเสียทุกองค์นะ หากกว้างขวางถ้าพูดถึงเรื่องกว้างขวาง แต่ องค์ที่เลิศเลอเข้าไปอีกยังมี ผู้เด่นกว่ากันยังมี จึงบอกว่ามันเป็นไปตาม ราย ๆ ผู้กว้างขวางลึกซึ้งมากก็มี ผู้หย่อนลงมากกว่านั้นก็มี แต่ยังไงก็ต้องแสดงความกว้างขวางของตนจนได้แหละ อำนาจของจิต เวลาภาวนา เข้าไป สิ่งไม่รู้มันรู้มันเห็นนี่ แล้วเห็นสิ่งนี้จะปฏิบัติยังไง ถ้ามีครูมีอาจารย์ ท่านแนะ เป็นอย่างนั้น แนะนำให้ปฏิบัติอย่างนั้น นั่นผ่านไปได้ ๆ

ที่นี้ครูอาจารย์ไม่เห็นไม่รู้ เวลาไปถามท่าน ท่านก็ไม่รู้เรื่องรู้ราวอะไร เลยยกยาทั้งหีบห่มให้คนไข้ สุดท้ายคนไข้ก็นอนตาย ไม่หาย นี่ หมอเถื่อน ถ้าหมอปริญาแล้วก็ตามดู ตรวจดูโรคภัยไข้เจ็บ เสร็จแล้ว ไม่ต้องไปยกทั้งตู้แหละ หยิบเอาหลอดไต ขวดไตขวดหนึ่งมา เม็ดไต เม็ดหนึ่งมาใส่บิ๊บบ๋ายเลย นั่นละ หมอเถื่อน กับ หมอจริง มันต่างกัน

ครูบาอาจารย์ ผู้เสกสรรปั้นยอดตัวเองว่า เป็นครูเป็นอาจารย์ เฉย ๆ ทั้ง ๆ ที่คุณธรรมภายในจิตใจไม่มี ใช้ไม่ได้ เป็นหมอเถื่อน อาจารย์เถื่อน อาจารย์เถื่อนมันมักจะเยอะนะเวลานี้ อาจารย์เถื่อนเยอะ นะทุกวันนี้ ระวังนะพวกเรา จะไปเจออาจารย์ยกยาทั้งหีบห่มเอาหลงทิศ

จากภาพ (แถวหลัง) หลวงปู่ฝั้น หลวงปู่ขาว พระธรรมเจดีย์ หลวงปู่อ่อน หลวงตามหาบัว (แถวกลาง) หลวงปู่จันทร์ หลวงปู่กงมา (แถวหน้า) หลวงปู่บัว หลวงปู่อ่อนสา

๒๘

ไปนะ จะว่าไม่บอก มีเยอะนะ อาจารย์ที่รู้ตามช่องตามทางของด้าน
จิตใจจริง ๆ นี่มีน้อยมากทีเดียว

เราผ่านมาแล้ว มีผู้นำเป็นประโยชน์ได้ทั้งสองทาง ทางหนึ่งมีผู้นำ
ซึ่งเท่ากับเป็นแม่เหล็กเครื่องดึงดูดกำลังวังชา ศรัทธา ความพากความเพียร
ความมุ่งมั่นในจิตใจเพิ่มขึ้น ๆ เพราะมีผู้คอยแนะ ๆ เวลาสงสัยข้อธรรม
ข้อธรรมก็ถามได้ นี่ข้อหนึ่ง อีกข้อหนึ่งก็คือ เวลาเทศน์อบรม เทศน์
ตามแถวตามแนวแห่งภาคปฏิบัติ ที่ผู้ปฏิบัติสับสนสับสนห้ายังไม่ได้หลัก
ได้เกณฑ์นี้ ก็เพื่อจะจับเอาหลักนี้ไปเป็นเครื่องดำเนินต่อไป อย่างน้อย
สามสถาน หลักใหญ่ก็คือมีครูมีอาจารย์เป็นเหมือนแม่เหล็ก ได้ทั้งความ
อบอุ่นผาสุกเย็นใจ ได้ทั้งกำลังความเพียรเป็นเครื่องหนุนอยู่ตลอด อันนี้
สำคัญมากนะ

เวลาท่านเทศน์อบรมเหมือนกัน ท่านเทศน์ เราก็คอยจ้องฟังไป
สมมุติว่ามันสะกดใจอยู่ข้อไหน เรายังสงสัยในแง่ใดทางภาคปฏิบัติของเรา
ท่านเทศน์ผ่านไปมันก็เข้ากันปั๊บ ท่านผ่านไปแล้ว ท่านรู้แล้ว เรายังไม่ผ่าน
เรายังสงสัยก็จับปั๊บไปเรื่อย ๆ ก้าว ๆ ไปเรื่อย ๆ นี่เราจึงได้เชื่อ ใครไม่เชื่อ
ก็ตาม เราไม่สนใจกับใคร ที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงธรรมโปรดบรรดาสัตว์
แต่ละครั้ง ๆ นับแต่เทวบุตร เทวดา อินทร์ พรหม ลงมาถึงมนุษย์เรา
สำเร็จมรรคผลนิพพานมากมาย เป็นหมื่น ๆ แสน ๆ เทวบุตร เทวดา
น้อยเมื่อไร ฟังเทศน์พระพุทธเจ้า

หลวงตาเสาหลักกรรมฐานสมัยปัจจุบัน

เรา (หลวงตา) จึงได้เห็นหนัก
ทางภาคปฏิบัติ ส่วนพระเณรของเรา
เฉพาอย่างยิ่งสายพ่อแม่ครูจารย์มั่น
เราที่นี่ เรารัก เราสงวนมากทีเดียว ไป
ที่ไหนรู้สึกมันตาดีหุดี มันสอดมันส่อง
ตลอด เพราะเราเป็นห่วงเป็นใยหมู่เพื่อน

สอดส่องหมู่เพื่อนตลอดเวลา เพราะฉะนั้นเราจึงต้องไปวัดนั้นวัดนี้อยู่เรื่อย ๆ ไปมันก็ต้องมีเรื่องจนได้นั้นแหละ ส่วนมากก็เป็นมงคล เรื่องเสียไม่มีแหละ พุดง่าย ๆ ว้างนั้นแหละ เพียงแต่ว่าได้มากได้น้อย ควรดู ดู ควรอะไร ๆ ผิดหูผิดตาที่ตรงไหนเอากันล่ะ ครั้นเราไปเป็นอย่างนั้น เพราะฉะนั้นจึงไปบ่อย ไปวัดนั้นวัดนี้ วัดกรรมฐาน

ทางด้านฝ่ายนิกายก็เหมือนกัน เราไม่สนใจกับนิกายยิ่งกว่าหลักธรรมวินัยของพระ เพราะฉะนั้นคณะไหน เช่น มหานิกายคณะไหน ท่านปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ เราเข้าถึงเสมอกันหมดนะ เราไม่เอามายุ่งเรื่องนิกายนั้นนิกายนี้ นิกาย แปลว่าหมู่ แปลว่าคณะ นิกาย แปลว่าพวก ว่าหมู่ ว่าคณะ นิกายนั้นนิกายนี้ พวกนั้นพวกนี้ อันนี้มันตั้งชื่อกันเฉย ๆ ตั้งเป็นร้อยเป็นพันชื่อเกิดประโยชน์อะไร ถ้าหลักธรรมวินัยไม่ดี เลอะไปด้วยกันหมด

ตั้งร้อยนิกาย ก็เลอะไปร้อยนิกาย พันนิกายก็เลอะไปพันนิกาย ถ้าไม่มีหลักธรรมวินัยเป็นที่ยึด เพราะ ศากยบุตร หมายถึง มีหลักธรรมวินัยเป็นที่ยึดจิตใจของพระ ท่านเอาตรงนั้นนะ เราจึงไม่สนใจกับนิกายอะไรมากนักนะ ยิ่งกว่าสนใจทางด้านธรรมะกับวินัย อันนี้สำคัญมาก ถ้าปฏิบัติถูกต้องตามธรรมวินัยแล้ว เข้ากันได้ ๆ สนิทภายในเลย

ไปไหน เราจึงได้สอดส่องทางพระกรรมฐานสายหลวงปู่มั่น เวลานี้ก็มารวมอยู่กับหลวงตาองค์เดียวนี้แหละ ถึงไม่พูดก็รวม เพราะอะไร เรื่องความรับผิดชอบ มันอยู่ลึก ๆ อยู่ไหนแหละ หากว่ามีเหตุการณ์อะไรเกิดขึ้นในวัดใด ๆ นี้ เรื่องมันจะมาถึงเรา เรื่องมันเป็นอย่างนั้น เราต้องเป็นผู้สังเกตพินิจพิจารณา แก้ไขตัดแปลงยังไง พิจารณา แต่ก็ไม่เคยมีนะ เจียบ ๆ อยู่ แต่เรื่องราวมันเป็นอย่างนั้น คือความรับผิดชอบทุกอย่าง เหมือนกับว่ามาอยู่ในเราจุดเดียว

เวลานี้ ครูบาอาจารย์ทั้งหลายที่เคยอยู่กับหลวงปู่มั่นมา ก็หมดไปแล้วนะ อันนี้เหมือนกับเราเอาหัวค้ำฟ้าไว้คนเดียวแหละเวลานี้ จึงต้องได้เป็นห่วงเป็นใยหมู่เพื่อน กลัวจะเหลว ๆ ไหล ๆ ไปละซี พวก

๓๐

ครูบาอาจารย์ล่องไป ๆ หลักรธรรมหลักวินัย ความประพฤติปฏิบัติก็ล่องไป ตาม ๆ กัน แล้วเหลวไหลไปหมดเลย จึงต้องได้เดือนกันอยู่เสมอ ไปที่ไหนเดือนเสมอ เพราะอันนี้เป็นสิ่งที่ให้ความร่มเย็นแก่ตัวเอง วงคณะ และประชาชน ญาติโยม ไปที่ไหนชุ่มเย็นไปหมด ผู้มีธรรมในใจไปไหน เย็นไปหมด ถ้าว่าอบอุ่นก็อบอุ่นไปหมด

ไม่มีงานใดสำคัญยิ่งกว่างานแก้กิเลส

หลวงตา นั่งสมาธิ

งานใดก็ตาม เราไม่เห็นงานนั้นยิ่งไป หรือ วิเศษยิ่งกว่างานการแก้กิเลสทุกประเภท ด้วย ประโยคพยายาม จะเป็นการเดินจงกรมก็ดี นั่งสมาธิภาวนาก็ดี หรือความรำพึงพิจารณา ในธรรมแง่ใดบทใด ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นงานของจิต เรามีความประสงค์ มีความต้องการ มีความชมเชย ในงานประเภทเหล่านี้โดยถ่ายเดียวเท่านั้น

งานอื่น แม้จะมีความจำเป็นที่ ต้องจัดต้องทำ เพราะธาตุขันธ์เป็นสมมุติ โลกเขาอยู่ เขาเป็นไปอย่างไร กินอย่างไร ใช้สอยอย่างไร เรามาวชเป็นพระ ย่อม มาจากโลก คือมาจากคน ธาตุขันธ์นี้ ย่อมเป็นเช่นเดียวกับมนุษย์ทั่วไป จำต้องเฝ้ารักษารักษา จำต้องมีที่อยู่ ที่อาศัย ปัจจัย เครื่องสนับสนุน แต่เพียง ให้เป็นไปได้ในวันหนึ่ง ๆ ไม่ถึงกับหรรุหระ ไม่ถึงกับถือเป็นการเป็นงาน อันวิเศษศักดิ์สิทธิ์ ยิ่งไปกว่างานเพื่อการกำจัดกิเลสไปเสียนี้เท่านั้น

หลวงปู่หล้า เดินจงกรม

เพราะฉะนั้นงานเหล่านั้น เราจึงไม่ถือเป็นเรื่องสำคัญ เพียงอาศัยไป ช่วงกาลชั่วระยะที่หลีกเลี่ยงไม่ได้เท่านั้น จึงให้มีขึ้นตามกาล ตามเวลา หรือตามความจำเป็น ไม่ถือเป็นเรื่องเป็นการเป็นงานอย่างแท้จริง เหมือน งานด้านจิตตภาวนา ไม่ว่าจะมีความเคลื่อนไหวใด ที่เรียกว่างาน

ที่เรียกว่าการกระทำ ความเคลื่อนไหวของกาย เช่น การเดินจงกรม การนั่งสมาธิ ก็เป็นความเคลื่อนไหวเพื่อทำงาน การพิจารณาพิจารณาในธรรมที่เรียกว่าจิตตภาวนา แต่ละแง่แต่ละกระทง ล้วนแล้วตั้งแต่เป็นการเป็นงานงานเหล่านี้แล เป็นงานที่เหมาะสมอย่างยิ่งกับสมณะ

คำว่า สมณะ แปลว่า ความสงบ งานเหล่านี้จะเป็นไปเพื่อความสงบ ความผ่องใสของจิต เป็นงานเพื่อชำระสะสางสิ่งที่เป็นมลทิน หรือความสกปรก รกขุ่นอยู่ในจิตใจของเรามานาน ให้กระจายหายไปเป็นลำดับ จิตใจจะได้มีความสว่างกระจ่างแจ้งขึ้นมาด้วยวิธีแห่งธรรม ซึ่งเนื่องมาจากความเพียร อันเป็นงานสำคัญ ซึ่งเราทำอยู่ทุกวัน ๆ นี้

ดังนั้น จึงขอให้ถือเป็นการอันสำคัญประจำตนทุกอิริยาบถ งานเหล่านี้เป็นงานสำคัญยิ่งกว่างานอื่นใด นี่เหมาะสมกับความรักตน งานประเภทนี้จะป็นงานสงเคราะห์ตนโดยตรง เป็นงานแก้งานถอดถอนตน ที่เคยถูกผูกมัดมาเป็นเวลานาน ด้วยกิเลสอาสวะทั้งหลาย ให้ค่อยเบาบาง และหมดไปโดยลำดับโดยตรง ไม่มีงานอื่นใดที่จะวิเศษศักดิ์สิทธิ์ยิ่งกว่างานนี้สำหรับสมณะคือนักบวชเรา ด้วยเหตุนี้จึงถือเป็นสำคัญ

แง่ปฏิบัติของพระอัฐดงครรรณฐาน

อายุแก่มาเท่าไร กำลังวังชาลดลง ๆ มากน้อยเพียงไร การทำประโยชน์ลดน้อยลงโดยลำดับเท่าไร ความกังวลเกี่ยวกับหมู่เพื่อนวงพระศาสนา ในแง่ปฏิบัติของพระอัฐดงครรรณฐานเรา ยิ่งทำให้คิดให้วิตกกังวลมาก ถ้าจะพูดตามแบบของโลกกว่าวิตกกังวล เพราะคำนี้เป็นคำสมมุติที่จะต้องใช้ได้ทั่วไป ในวงปฏิบัตินี้แล ถ้าตั้งใจประพฤติปฏิบัติ

ดังพระพุทธเจ้าและสาวกท่าน ตลอดครูอาจารย์ มีพ่อแม่ครูอาจารย์มันเป็นต้น ที่ได้พาดำเนินมาในวงปัจจุบันนี้ ไม่ละ ไม่ปล่อยวางปฏิบัติที่ท่านพาดำเนินมา ท่านเหล่านี้แลจะเป็นผู้ทรงมรรคทรงผล จนถึงความ

๓๒

พันทุกข์ได้โดยไม่อาจสงสัย

เพราะธรรมเป็นแนวทางที่ถูกต้องตั้งมาแล้วตั้งแต่องค์พระศาสดา จนกระทั่งปัจจุบันที่ครูบาอาจารย์พาดำเนินมา และดักดวงผลเต็มหัวใจท่าน เรื่อยมา จนกระทั่งได้มาให้โอวาทแนะนำสั่งสอนพวกเรา และพาดำเนิน ตามในแง่ต่าง ๆ เรื่อยมานี้ ไม่มีข้ออรรถข้อธรรม ปฏิบัติใด ที่จะผิดพลาด จากมรรคจากผลเลย ถ้าผู้ปฏิบัติตั้งใจดำเนินตามนี้แล้ว การทรงมรรค ทรงผลก็คือผู้นั้นแล จะไม่เป็นผู้อื่นใด เพราะการปฏิบัตินี้เป็นภาคที่ก้าวเดิน แล้วเพื่อสู่มรรคสู่ผล ถ้าเป็นงานก็ก้าวเดินแล้วเพื่อเป็นรูปเป็นร่าง เป็นบ้าน เป็นเรือน เป็นกิจการงานต่าง ๆ ให้สำเร็จลุล่วงไปได้โดยลำดับ

ท่านจึงเรียกว่า **ปริยัติ** คือ การศึกษาเล่าเรียนมามากน้อย นั่นคือ เข้มทิศทางเดิน การปฏิบัติตามในแง่ต่าง ๆ ตามหลักธรรมหลักวินัยที่ชี้แจง เอาไว้นั้น คือภาคดำเนินงานที่จะปรากฏผลขึ้นมาโดยลำดับ เหมือนเขา ปลุกบ้านปลุกเรือน เริ่มตั้งแต่วางรากฐานขึ้นมา จนกระทั่งสำเร็จเป็นบ้าน เป็นเรือน นั่นคือภาคปฏิบัติงานของเขา นี่ภาคปฏิบัติธรรมของผู้ปฏิบัติ ก็ย่อมเป็นเช่นนั้นเหมือนกัน

คำว่า **ปริยัติ** ได้แก่ การศึกษาเล่าเรียน **ปฏิบัติ** ได้แก่ การก้าว เดินตาม และ **ปฏิเวธธรรม** ได้แก่ ความรู้ไปโดยลำดับ จนกระทั่งถึงรู้แจ้ง แสงทะลุ นั้นแยกกันไม่ออก ตั้งแต่ไหนแต่ไรมา

ถ้าชาวพุทธเรามีความมุ่งมั่น หวังจะทรงมรรคทรงผลตามหลัก ศาสนธรรมนี้แล้วก็ต้องปฏิบัติตามนี้ ถ้าปลีกแวงจากธรรมทั้งสาม ประเภทนี้แล้ว ก็ไม่มีหวังที่จะได้ทรงอรรถทรงธรรม ทรงมรรคทรงผล ตั้งแต่ต้นจนถึงความสุดยอดแห่งธรรมแห่งจิต

พระพุทธเจ้าก็ดี พระสาวกก็ดี ครูอาจารย์ก็ดี ท่านดำเนินใน ธรรมทั้งสามประเภทนี้ไม่ให้ปลีกให้แวงจากกันเรื่อยมา ท่านจึงเป็น ผู้ดักดวงเอามรรคผลนิพพานเต็มพระทัยและเต็มหัวใจ แล้วนำมา ประกาศธรรมสอนโลกด้วยธรรมสามประเภทนี้ เพื่อผู้ได้ยินได้ฟังแล้ว

จะได้ดำเนินตามธรรมที่กล่าวมาแล้วนี้ แล้วมรรคผลนิพพาน ก็จะมีปรากฏขึ้นที่ใจของผู้ปฏิบัตินั้นเป็นลำดับลำดับเรื่อยมา จนกระทั่งปัจจุบัน และอนาคต จะไม่สิ้นสุดยุติจากคำว่ามรรคว่าผลนี้เลย

แต่ถ้าแยกแยะธรรมเหล่านี้ให้ห่างเหินจากกัน ประหนึ่งว่าเป็นคนละศาสนาไปเสียอย่างนี้แล้ว ก็ไม่มีทาง คือ เราเรียนปริยัติ เมื่อเข้าใจมาแล้ว เราก็ไม่สนใจปฏิบัติ เพราะเห็นว่าปริยัตินี้ก็เป็นธรรมที่สมบูรณ์แล้ว ปฏิบัติก็ไม่สนใจที่จะดำเนินตามหลักธรรมหลักวินัยที่ท่านดำเนินมา มรรคผลที่ปรากฏขึ้นจากปฏิเวธธรรม คือ ความรู้แจ้งแทงทะลุนั้นก็ไม่มี

นี่เรียกว่า แยกศาสนาไปโดยเจ้าตัวไม่รู้มันแล ให้เป็นแปลก ๆ ต่าง ๆ กันไป และไม่นำมาเกี่ยวโยงซึ่งกันและกัน ตามหลักที่ท่านพาดำเนินมา เพราะฉะนั้นมรรคผลนิพพานจึงไม่ปรากฏ แม้พระพุทธเจ้าจะยังทรงพระชนม์อยู่ต่อหน้าต่อตาของพวกเราก็ตาม

พระวินัยรั้วกันทางจิตใจ

นักบวชเรา ขอให้รักษาพระวินัย ให้เข้มงวดกวดขัน อย่าหละหลวม พระวินัยนี้เป็นรั้วกันทางจิตใจของเราที่จะแหวกแนวออกไปหาเสี้ยนหนามหาพิษหาไฟ แล้วก็มาเผาตัวเอง เรื่องมรรคผลนิพพาน อย่าไปถามถึงเลย ถ้าลงได้ข้ามพระวินัย ซึ่งเป็นรั้วกันเพื่อความปลอดภัยไปได้แล้ว มีแต่กิเลสเท่านั้นจะเอาไปถลุง ให้รักษาให้ดี

พระฟังสวดปาฏิโมกข์

พระวินัย นี้คือ องค์ศาสดา ดังที่ท่านประทานไว้ว่า “ดูก่อนอานนท์ พระธรรมและพระวินัยนั้นแล จะเป็นศาสดาของเธอทั้งหลายแทนเราตถาคต เมื่อเราตายไปแล้ว” พระวินัย คือ รั้วกัน สองฟากทางอย่าปลืงอย่าแหวะ อย่าข้ามพระวินัยออกไป จะมีแต่เสี้ยนแต่หนามตามสองฟากทาง ข้างนอกนั้นมีแต่เสี้ยนแต่หนาม ภายในมีแต่ธรรมล้วน ๆ ให้ดำเนิน ดังที่กล่าวมานี้

๓๔

เรียกว่า ธรรม ศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ ปัญญา บำเพ็ญความพากเพียร เช่น จิตตภาวนา นี่คือการก้าวเดินไปตามทางธรรม

พระวินัยของเราไม่ลวงไม่เกิน จิตใจไม่เดือดร้อน จิตใจไม่ระแคะระคาย ไม่สร้างความกังวลวุ่นวายให้แก่ตัวเอง ถึงกับการภาวนาหาความสงบไม่ได้ เมื่อจิตมีความบริสุทธิ์ภายในใจแล้วด้วยศีลด้วยธรรม เราจะภาวนาไปด้วยความราบรื่นดีงาม นี่คือการปฏิบัติตนเพื่อความราบรื่นดีงาม ต่อมรรคผลนิพพาน ตามที่ท่านแสดงไว้ว่า อกาลิโก เป็นธรรมที่สด ๆ ร้อน ๆ อยู่ทั้งกิเลสและทั้งธรรมนั้นแล ให้ตั้งอกตั้งใจปฏิบัติตัวให้ดี

หลวงตานี้เป็นห่วงบรรดาลูกหลานทั้งหลายมาก เวลาได้มีการแนะนำสั่งสอนนี้ จึงสั่งสอนเน้นหนักในเรื่องหลักธรรม หลักวินัย พระวินัยนี้เป็นสำคัญมากที่สุด เป็นรั้วกัน ให้เราก้าวเดินไปตามสายแห่งธรรมแล้วจะตรงต่อมรรคผลนิพพาน ถ้าข้ามพระวินัยไปเสีย นั้นแหละเป็นการสังหารตนเอง แหกแนวออกไปจากทางที่ถูกต้อง แล้วจะลงหลุมลงบ่อลงเหวไปทั้งเป็นนั้นแล ให้พากันระมัดระวังให้ดี

พระเรานี้สวยงามอยู่ที่ศีล สงบร่มเย็นอยู่ที่ศีล ยังไม่มีอะไร มีศีลบวชในวันนั้น อบอุ้นแล้วนะ บวชในวันนั้นแล้ว ศีลของเรารักษาเต็มที่แล้ว อบอุ้นแล้ว ศีล ๒๒๗ หรือมากกว่านั้น ก็อบอุ้นไปตาม ๆ กันหมด ด้วยการรักษาของเรา ให้ตั้งหน้าตั้งตาปฏิบัติรักษา

จากนั้นการบำเพ็ญภาวนา อยู่ที่ไหนให้มีการเดินจงกรม นั่งสมาธิภาวนา ถูกตามหน้าที่ของพระ ในครั้งพุทธกาลท่านดำเนินมาอย่างนั้น ๆ ทุกวันนี้มันจะไม่มีแล้วนะ ทางจงกรมของพระจะไม่มี ที่ภาวนาจะไม่มีไปที่ไหนมีแต่ส้วมแต่ถานของพระที่สร้างขึ้นอย่างหรรษาฟูฟ่า อันนั้นก็ดี อันนี้ก็ดี มันมีแต่ส้วมแต่ถานทั้งนั้นในสายตาของธรรม ธรรมแท้ไม่มี

อะไรสะอาดยิ่งกว่าหัวใจที่ปฏิบัติตนเป็นธรรม เริ่มตั้งแต่สมถธรรม สมาธิธรรม ปัญญาธรรม วิปัสสนาธรรม ขึ้นไป สะอาดสะอาดขนาดไหน ดังธรรมพระพุทธเจ้าที่แสดงอยู่เวลานี้ สะอาดขนาดไหน ธรรม

พระกรรมฐานท่านสร้างเรื่อนใจ

พระท่านภาวนา ท่านอยู่ในป่าในเขา
ท่านสร้างหลักใจ ท่านสร้างเรื่อนใจขึ้นด้วย
การภาวนา เรื่อนใจท่านแน่นหนามั่นคง
เรื่อนกายอยู่ยังงิท่านอยู่ได้ อยู่กระต๊อบก็
อยู่ได้ อยู่ร่มไม้อยู่ได้ ในป่าในเขาอยู่ได้

หลวงปู่เจี๊ยะ นั่งภาวนาในถ้ำอินทนิล

ตามถ้ำเจี๊้อมผาท่านอยู่ได้ ท่านไม่กังวล เพราะเรื่อนใจ คือ ธรรม ท่าน
มีแล้ว สิ่งนั้นเพียงอาศัยเท่านั้น ไม่เห็นมีความสำคัญอะไร สำคัญแท้ ๆ
คือ เรื่อนใจ ท่านสร้างเรื่อนใจของท่านตลอดเวลา สร้างเท่าไรยิ่งมีความ
แน่นหนามั่นคงขึ้นเรื่อย สง่างามขึ้นเรื่อย เรื่อนใจนี้สง่างามขึ้นเรื่อย

เริ่มต้นตั้งแต่จิตสงบ ก็เป็นหลักฐานขึ้นมาแล้ว พอจิตสงบมากเข้า
ความสง่างามอันนี้ ก็จะปรากฏขึ้น ๆ เต็มหัวใจ อยู่ไหนสบายหมดเลย
แล้วยิ่งออกทางด้านปัญญา ส่องแสงสว่าง กระจายออกทางด้านปัญญาแล้ว
ความสว่างยิ่งขยายตัวออกไป ๆ กว้างออกไป ๆ เห็นโทษในสิ่งทั้งหลาย
ที่เคยผูกมัดตัวเองมากเข้า ๆ ปล่อยกันไปเรื่อย ๆ ทำลายกันไปเรื่อย

นี่ ปัญญา เป็นขั้นที่สร้างตัวเองให้ถึงความละเอียดลออขึ้นไปโดย
ลำดับ เป็นขั้น ๆ ถึงขั้นปัญญาแล้วมันสว่าง จิตที่เคยมืดนี้ เมื่อปัญญา
ได้ปรากฏขึ้นแล้ว จะสว่างไสวไปเรื่อย ๆ ท่านจึงแสดงไว้ว่า นตฺถิ ปญญา
สมา อากา ความสว่างเสมอด้วยปัญญาไม่มี สว่างภายในใจ

นั่นล่ะขั้นหลักของใจ เรื่อนของใจ มีเป็นขั้น ๆ ละเอียดเข้าไป ๆ
อันนี้ก็ให้พากันชวนชวนนะ สอนเรื่อนใจให้มีธรรมเป็นที่ยึดที่เกาะเรียกว่า
สร้างเรื่อนใจ เรื่อนกายเรามีทุกคนแล้ว เรื่อนใจไม่มี อยู่บนหอบปราสาท
ก็มีแต่เรื่อนกาย เรื่อนใจไขว่คว้าไม่มี เพราะฉะนั้นให้สร้างเรื่อนใจ

ไปอยู่ในป่า ท่านที่มีเรื่อนใจ ไปอยู่ท่ามกลางเสือ ป่าเสือ ฟังเสียง
กลางคืน เสือกระหึ่มทางโน้น กระหึ่มทางนี้ รอบที่อยู่ ท่านก็เดินจงกรม
ของท่านสบาย ท่านภาวนาของท่านสบาย ท่านไม่ได้ไปยุ่งเหยิงวุ่นวาย

๓๖

กับเสื่อนะ ฟังซิณะ คือ มันมีเรื่อนใจมีเรื่อนอยู่ ไม่ไปยุ่งกับสิ่งภายนอก ถ้าจิตไม่มีที่ยึด พอได้ยินเสื่อกระหึ่ม อู๊ย ตัวสั่นเลยวิ่งขึ้นกุฏิไม่ทัน เตี้ยวตกกุฏิ จะว่าไง วิ่งขึ้นกุฏิไม่ทัน ตกกุฏิ ถ้ามีเรื่อนใจแล้วพออยู่ได้ทั้งนั้น

เป็นชั้น ๆ นะเรื่อนใจนี้ ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งภายนอก เป็นชั้น ๆ ของใจ ใจชั้นหนึ่งมีที่ยึดที่เกาะอย่างหนึ่ง ใจอีกชั้นหนึ่งมีที่ยึดที่เกาะเป็นชั้น ๆ ชั้น ๆ ไปเลย จนกระทั่งถึงใจบริสุทธิ์เต็มที่แล้ว กล้าก็ไม่กล้า กลัวก็ไม่กลัว ธรรมเป็นธรรม สิ่งเหล่านั้นเป็นสิ่งเหล่านั้น ไม่มาคละเคล้ากันเลย

นี่เป็นหลักธรรมชาติของจิต เมื่อพอตัวเต็มที่แล้ว กล้าก็ไม่กล้า กลัวก็ไม่กลัว คือ จิตเป็นจิตล้วน ๆ เรียกว่า ธรรมชาติ จิตเป็นจิต ธรรมเป็นธรรมล้วน ๆ เต็มหัวใจแล้ว มันเลยไปหมดเสียทุกอย่าง เรื่องความกล้าก็เป็นสมมุติ ความกลัวเป็นสมมุติ พวกสัตว์พวกเสื่อเป็นสมมุติ แต่ละอย่าง อันนี้เป็นวิมุตติ แนะ มันก็เข้ากันไม่ได้ แล้วจะมาคละเคล้ากันได้อย่างไร นั่นละถึงขั้นเป็น

จิตดวงนี้ เวลาเราฝึกอบรมไปเป็นขั้นเป็นตอน ละเอียดเข้าไป ๆ หากเป็นไปเอง เหมือนกับเรารับประทานนี้ ผัดก็รู้ เค็มก็รู้ เปรี้ยวหวานก็รู้ รับประทานไปเรื่อย กินเข้าไปเรื่อย แล้วความอึดก็ค่อยหนุนกันขึ้น ๆ ถึงขั้นพอ อึดแล้วก็พอกก็รู้ อันนี้จิตเมื่อเวลาก้าวขึ้นไป ๆ ถึงขั้นพอกก็รู้อย่างนั้น เหมือนเรารับประทานอึด พอ จิตพอแล้วหมดปัญหาโดยประการทั้งปวง

ที่กรรมฐานรัฐภูมิกัน

กรรมฐานอ่านภูมิธรรมกันนี้ไม่ได้อ่านยากนะ ขึ้นเทศน์แม้จะเทศน์ ประชาชนก็ตาม มันหากมีแย็บออกมาจับจนได้นั้นแหละ แสดงว่าเทศน์มีภูมิ อยู่ในภูมิไหน ๆ มันจะค่อยบอกไปเรื่อย ๆ แย็บออกมาตรงไหน ๆ ออก จะจับไปเรื่อย ๆ คือไม่รู้ ออกไม่ได้ ความจริงว่าอย่างนั้นนะ

ธรรมความจริงในหัวใจนี้ เจ้าของไม่รู้ แสดงออกไม่ได้ ไม่เหมือนปริยัติ ปริยัติไม่รู้ก็พูดได้ แต่มันพูดอย่างผิวเผิน ฟังมันก็รู้ พูดแย็บออกมาจากความจริงนิดหน่อย รู้ทันที ๆ เลย นี่ละพระฝ่ายปฏิบัติ ท่านดูกัน

ดูด้วยการสนทนา หรือมีญาณดูกันก็ได้ มันมีอยู่สองสามประเภท ๑) มีจิตส่งดูกันก็ได้ ๒) เวลาสนทนาธรรมะกัน รู้ภูมิอรรถภูมิธรรมก็ได้ ๓) เวลาท่านเทศนาว่าการในที่ต่าง ๆ จับได้ ๆ เป็นสามชั้น อย่างน้อยเป็นสามชั้น

พระกรรมฐานท่านคุยกัน ท่านคุยอย่างนั้นนะ ท่านไม่ได้เอาตำรับตำรามาพูด นั่นเป็นแบบแปลนทางเอาไว้เพื่อจะก้าวเดินแล้วได้ผลยังงี้ก็เข้ากันได้กับแปลน ๆ นั้น ภาคปริยัติ ภาคปฏิบัติ ปฏิเวธ สามประเภท

หลวงปู่ชอบ กับ หลวงตามหาบัว

พูดถึงเรื่องการปฏิบัติ หรือการพูดจาอะไรนี้ กรรมฐานที่มาศึกษาอบรมด้วยกัน สนทนากันนี้ ท่านรู้กันอย่างไรนั่นเอง ภูมิของกัน

๑) รู้จิตหยั่งทราบกัน

๒) สนทนากันลึกตื้นหยาบละเอียด ในการปฏิบัติธรรมของตัวเอง ออกมา คนหนึ่งคอยฟัง ๆ รู้กันไปโดยลำดับลำดับ นี่อันหนึ่งเป็นสอง

๓) เวลาท่านแสดงอากัปกิริยาอะไรออกมา เช่น เทศนาว่าการ แม้ท่านจะไม่บ่งบอกว่า ท่านรู้เช่นนั้น เห็นอย่างนั้นก็ตาม ธรรมที่สำคัญ ๆ ของท่าน จะแยบแฝงออกมากับการแสดงธรรมในที่ต่าง ๆ เฉพาะอย่างยิ่ง เทศน์สอนประชาชนทั่ว ๆ ไป ไม่น่าจะมีธรรมอย่างนั้นก็มือออกมาจนได้ไม่มาก แต่ธรรมคาทั่วไปจะไม่รู้ณะ ภาคปฏิบัติด้วยกัน จับได้ทันที นั่นเป็นอย่างนั้น

ถ้าเทศน์ภาคปฏิบัติแล้วไม่ต้องพูดแหละ เช่น เทศน์สอนกรรมฐานนี้ จะมีแต่เรื่องอรรถเรื่องธรรม อันนี้ล้วน ๆ ขึ้นเลย ๆ ทะลุฟุ้งเลยนั้น ท่านเทศน์อย่างนั้น ท่านอัดท่านอันที่ไหน ความรู้ภายในใจ อะไรจะมาปิดกันได้ ในสามแดนโลกธาตุ มีกิเลสอันเดียวเท่านั้นปิดไว้ไม่ให้เห็นไม่ให้อ่านะ โลกทั้งหลายจึงได้จมกัน ๆ เพราะกิเลสปิดไว้ เอาหัวชนเข้าไป ชนมันก็ไปถูกนรกละซี มันไม่ได้ลืมตา ดู หลับตา ดู มันก็หลับตาชนละซี

ความทุกข์ของพระกรรมฐาน

มันหนาวยังไง มันหนาวอากาศฝนจะตก หรือมันหนาวอะไร ดูเหมือนฝนจะตกนะ เย็นแบบฝนจะตก ฝนตกหน้านี้หนาวมาก ไม่ได้เหมือนหน้าฝนธรรมดา หน้าฝนธรรมดา ฝนตกนี้ก็หนาวธรรมดา แต่ตกหน้านี้ อู๊ยหนาวจริง ๆ จนตัวสั่นไปได้เลย หน้าเดือนอ้าย

เดือนยี่ที่มันต่อปีใหม่ปีเก่า รู้สึกว่ามันหนาวจริง ๆ

เรานี้อยากจะพูดว่าโดนทุกปี คือหน้านี้ออกเที่ยวแล้ว ออกเที่ยวอยู่ตามป่า แต่ยังไม่ได้อันธัฏฐิ์ อันธัฏฐิ์จะเป็นเดือนมีนาย เมษาย ที่เป็นหน้าร้อน เข้าไปอยู่ในถ้ำเย็นดี มีนาย เมษาย เป็นหน้าร้อน เราไปอยู่ตามถ้ำ เย็นสบาย ๆ หน้านี้ยังไม่ได้อันธัฏฐิ์เข้าถ้ำอะไร ถึงอันธัฏฐิ์ก็อยู่หลังเขาเสีย ไม่ได้อยู่ในถ้ำ นี่ละฝนฟ้าตกลงมานี้ โธ พิลึกพิลั่นจริง ๆ ตัวสั่นเลย ยังห่มมอยู่นะ ชัดลงมานี้ บางทีกลางคืนดีก็สงบ มันเอาแบบปิดประตูตีหมาเที่ยววะ ชี้ทะเล็ก ไม่มีทางออก

ฝนฟ้าตกลงมาตอนกลางคืนดีหนึ่งดีสอง โอ๊ย มุ้งกับกลดนี้ไหลเลย คนอยู่ในมุ้ง เอาของใส่เข้าไปในบาตร ปิดฝาบาตรเท่านั้นแหละ ปล่อยให้มันตก กลดไหลออกมา มุ้งไหลออกมา มุ้งเรียกว่าเป็นฝักัน เอามุ้งเป็นฝักัน ตกลงมาก็ไหลเรื่อย ๆ หน้านี้ละเราจึงได้จำได้ มันหนาวจริง ๆ ฝนหน้านี้ มันไม่ใช่หนาวหน้าหนาว หน้าฝนหน้านี้ โธ จนขนาดตัวสั่นได้นะ มันโดนแทบทุกปีหน้านี้ เพราะระยะนี้เป็นระยะที่เข้าป่าเข้าเขาแล้ว ถ้าตกกลางวันก็ค่อยยังชั่ว ตกกลางวัน เรามองหาอะไร ๆ มันก็เห็นหาทางไปทางมาได้ ถ้าตกกลางคืนนี้ โห ต้องอยู่ในมุ้งออกไม่ได้เลย แล้วแต่จะตกเมื่อไร นี่ฝน

บางทีเสื่อมากัดควายอยู่ข้างมุ้งก็มี กลางคืนนะ ห่างกันจะประมาณสัก..... คือ อันนี้มันก็ดัง เราอยู่นี้ก็ป่า ที่นี้ควายมันก็อยู่ริมน้ำอุ่น แต่อุ่น

นี่หมายถึงอุณในภูเขานะ ไม่ใช่น้ำอุณที่ออกมาพรรณาน้ำ อุณที่อยู่ภูเขาควาก็หากินตามประสาของมัน หน้าแล้งเขาไม่ได้ผูกมัดพวกสัตว์ เขาปล่อยตามทุ่งตามนาไป เพราะไม่มีใครขโมยใคร เขาไม่ค่อยสนใจ ต่างคนต่างปล่อยก็ยั่วเย้าอยู่ตามป่าตามทุ่งนา

ที่นี่เสือกลางคืนละซี เสือมันอยู่ในภูเขามันหากินสัตว์บ้าน มันกินง่ายกว่าสัตว์ป่า สัตว์ป่ามันระวัง ไม่ได้กินมันง่าย ๆ แต่สัตว์บ้านเชื่องซ่า เพราะมันอาศัยอำนาจมนุษย์ เอานิสัยมนุษย์ไปใช้ เสือจึงกัดกินได้ง่าย มันไม่ระวัง คือสัตว์บ้านไม่ระวังอะไรนะ สัตว์ป่า โอ้ คล่องตัวตลอดเวลา ผิดกันนะ เวลาฝนตก ฟังเสียงควายร้องอ้อ ๆ อยู่ที่นี่ อะไรกันอีกที่นี้เนะ ออกก็ออกไม่ได้นี่จะว่าไง ฝนก็ตก จนกระทั่งเช้าแล้วไปดู ควายมันถูกเสือโคร่งใหญ่กัด

ตื่นเข้าไปดูนี่ โอ๊ย รอยเสือ มันเป็นรอยคนไปเลยนะ เป็นทางคนเลย มันกลับไปกลับมาอยู่อย่างนั้นแหละริมฝั่ง ฝนตกแล้วมันก็เหยียบรอยฝนตกนั้น มันก็แหวกไปหมดเลย เราก็อยู่ข้างนี้ เสือก็อยู่ที่นี่ ฝั่งคนก็อยู่ที่นี่ มันอยู่ใกล้ ๆ กับเรา แต่ฝนตก มันไม่กล้ามาทางนี้เนะ มันคงจะทราบว่ เราอยู่ที่นี้ด้วย แต่กลางคืนมันก็ไม่กลัว

พูดถึงฝนตกออกไม่ได้ โธ เปียกหมดจริง ๆ ฝนตกใส่มุ้งไหลลง ๆ อันนี้เราพูดเพียงเอกเทศ มันโดนอยู่เรื่อย ๆ แทบจะไม่เว้นแต่ละปี เพราะฝนตกหน้านี้ก็พอดีเราอยู่ในป่า ๆ ถ้าเป็นเดือนมีนาฯ เมษายน ไปแล้วส่วนมากมักจะขึ้นถ้ำ หรือไม่ขึ้น ก็มีอะไรมุง เอาหญ้ามากที่ดับมามุง หรือเอาอะไรมามุงก็แล้วแต่ พออยู่ได้

ถ้ำหน้านี้ (ช.ค.-ม.ค.) ไม่สนใจเครื่องมุงเครื่องบังอะไรละ เพราะไม่ใช่หน้าฝน แต่เวลามันฟ้าดลงมานั้นซี พิลึก หนาวจริง ๆ จนจำได้ชัดว่าหนาวจนตัวสั่นเลย ฝนตกหน้านี้เนะ ฝนตกอยู่นอกมุ้ง เราอยู่ข้างในหนาวจนตัวสั่น เราไม่ได้ออกไปถูกฝนนะ ยิ่งไปถูกฝนด้วยแล้วก็ยิ่งหนาวใหญ่ กลดไม่มีความหมายเลยแหละ เวลาฝนตกมาก ๆ ลมพัดลงมานี้ ดีไม่ดี

หลวงปู่ลี กุศลธโร

กลดหลุดมือ ตอนเข้าหลงกัน

ดูเหมือน ธรรมลี (หลวงปู่ลี) องค์หนึ่งนะ ที่เราออกไปจากที่ไหน ธรรมลีวิ่งตาม ไปไหนนี่เหมือนปลิงนะ เกาะติดเลย ไปไหนธรรมลีนี้ พอตีเราไปจากหนองผือหรือไง ฝนตกตอนเช้า พอสว่างได้เวลาฝนตกต่างคนต่างบิณฑบาตคนละหมู่บ้าน มีอยู่สองสามบ้านแถวนั้น ตอนอยู่อำเภอกวาง หลงกันเลย ฝนตกขนาดนั้น ตกหนักจริง ๆ ไม่ใช่ธรรมดา น้ำนี้เจ็งไปหมดเลยตอนเช้า พอตีเวลาออกบิณฑบาต เราก็ไม่ทราบจะทำยังไง ฝนก็ตก กำลังจะออกบิณฑบาตก็เลยเอาของบริขารเล็กน้อย เอาฟางมาวางกลบเสร็จแล้วก็ออก บิณฑบาตตากฝน องค์หนึ่งไปบ้านหนึ่ง องค์หนึ่งไปบ้านหนึ่ง หลงทิศกัน

วันนั้นออกไป ธรรมลีวิ่งตามเกาะติด คราวนั้นดูเหมือนจะมีถึง ๓-๔ องค์มั้ง ถ้าธรรมดาไปกับเราไม่ได้นะ เราจะไปแต่องค์เดียว ๆ ตอนนั้นออกจากหนองผือ พระเกาะติดล่ะซี ฐนี่ หลงทิศ วันนั้นเราไม่รู้จะทำยังไง เขาก็เลยนิมนต์ให้ฉันในบ้านเขาเลย พระบิณฑบาตกลับมา จนกระทั่งเกือบ ๑๐ โมงแล้ว คนก็วิ่งมาบอก พระกำลังรอท่านอาจารย์อยู่ที่ถ้ำโน่น ไม่ทราบท่านอาจารย์บิณฑบาตไปทางไหน หลงทิศหลงทาง ต่างคนต่างหลงฝนตกมากต่อมากนะ โห มากจริง ๆ เปียกหมด น้ำนี้เป็นเหมือนกับหน้าฝน เวลามันตกมาก ๆ ขนาดนั้นล่ะ

เพราะฉะนั้นเขาถึงไม่กล้าให้เราไปที่พัก เพราะไปที่พักก็จะไปนั่งแช่น้ำอยู่นั้น มันเรื่องอะไร อยู่บนบ้านนี้ดีกว่า เขาก็เลยนิมนต์ให้ขึ้น แล้วหมู่เพื่อนจะทำยังไง เขาว่าจะไปบอกพระทางโน้นว่า ท่านฉันอยู่ที่นี่ ให้พากันฉันทางโน้นเสีย ไปไม่นานเห็นคนวิ่งตามมาอีก มาหาเรา เราฉันแล้วบนบ้าน เรากลับไปพวกนั้นกำลังจะเริ่มฉันกัน ดูเหมือนสองสามองค์

เราก็สังสารนะ ต่างคนต่างหลงทิศ แล้วฉันก็ฉันแช่น้ำจริง ๆ ด้วยอย่างเขาว่า ออกไปทำไม ออกไปก็ไปนั่งฉันแช่น้ำ มาเห็นพระท่านเอา

อะไรรองไว้นิดหน่อย เปียกหมดนั่นแหละ เรื่องเปียกไม่ต้องบอก เพราะเปียกมาแต่ในบ้านแล้ว อยู่ที่ไหนก็เปียก เปียกกับเปียก มันก็อยู่ด้วยกันได้ เราก็คงไม่ลืมอันนี้ อู๋ย หนาวจริง เป็นอยู่เรื่อยอย่างนี้

เราไม่พูดถึงเรื่องอย่างนี้ เพราะมันมากต่อมากเรื่องอย่างนี้ละ ความทุกข์ของพระกรรมฐาน แต่สำคัญที่ว่าจิตที่มุ่งต่อธรรมเท่านั้น ไม่มีอะไรเป็นอุปสรรคนะ ไม่เคยเข็ดเคยหลาบ ไม่เคยกลัว ไม่สนใจ นี่ละธรรมเป็นของสำคัญอย่างนั้น พี่น้องทั้งหลายจำเอานะ ถ้าจิตหนักแน่นในธรรมแล้วจะไม่สนใจกับอะไร เรื่องความทุกข์ ความยากลำบากอะไร มันไม่สนใจเลย ถึงจะเป็นอย่างนั้น จิตกับธรรมก็อยู่ด้วยกัน พิจารณาอยู่อย่างนั้น ท่านไม่ได้ปล่อย ไม่ใช่เซ่อๆ ซ่าๆ ฝนตกบ้าง ลมพัดบ้าง ร้องใส่กันแว้วๆ เหมือนบ้าอย่างนั้น ท่านไม่มีอย่างนั้น

เจอแทบทุกปี หน้านี่ละหน้ามันเอาดีนะ ไม่มีที่มุ่งที่บัง เอากลดไปกางแล้วก็ลงเลย ฝนพาดลงมามันก็หมดเลย แล้วแต่มันจะตก ฝนนะ ถ้าเป็นกลางวันเสียจริง ๆ ก็ไม่เป็นไร ไม่ใช่เวลาบิณฑบาต และไม่ใช่เวลากลางคืน ซึ่งเป็นเวลาจนตรอก มันเอาตอนจนตรอกนั่นซี ถ้าเป็นกลางวันจริง ๆ ก็ไม่มีอะไรแหละ บิณฑบาตเราไม่ได้ไป ยิงเราอยู่คนเดียวด้วยแล้ว ส่วนมากเราไม่ค่อยบิณฑบาตแหละ ตกมากก็ตกไป เราก็หยุดของเราไปเสีย บิณฑบาตก็ไม่บิณฑน์ ฉันทก็ไม่ฉันทเสีย ก็ไม่มีอะไร

นี่ละ ความทุกข์ ความลำบากของพระกรรมฐานท่าน เป็นอย่างนั้น แต่ว่าท่านไม่ได้ถือเป็นเรื่องอารมณ์ เรื่องอย่างนี้รู้สึกว่าจะมีความรู้สึกอย่างเดียวกัน ไม่ค่อยสนใจ ทุกข์ยากลำบากอะไร ท่านก็ไปของท่าน ใจเราก็ไปแบบเรา เราพูดถึงเรื่องฝน หน้านี่หนาวที่สุด หนาวกว่าหน้าฝนเสียอีก ฝนตกธรรมดาไม่เห็นหนาวอะไรนัก ตากฝนไปธรรมดาก็ไม่เห็นหนาวอะไรนัก แต่หน้านี้ โถ พิลึกจริง ๆ มันเข้าภายในหัวดับจนตัวสั่น มันหนาวจริง ๆ เทียวภูเขา

๔๒

พูดถึงเรื่องกรรมฐาน ท่านลำบากอย่างนั้นนะ ลำบากของกรรมฐาน
ลำบากสบายนะ ไม่ได้ลำบากยุ่งเหยิงวุ่นวายเป็นกองทุกข์ ความลำบาก
ถึงทุกข์ก็ทุกข์ภายในร่างกาย ทางจิตใจท่านมุ่งต่อธรรมตลอด ๆ เลย
ก็เลยไม่รู้ว่าคุณทุกข์เป็นยังไง น่าเข็ดน่าหลาบท่านไม่เห็นมี ถึงฤดูปีนี้
ท่านออกของท่านสบาย อย่างที่เคยออกเที่ยวกรรมฐาน

สถานที่ฝึกกรรมฐานจิตของพระกรรมฐาน

ป่านี้มีหลายประเภท ประเภท
ป่าธรรมดาก็มีเสื่ออยู่ทั่ว ๆ ไป แต่ป่าเสื่อ
จริง ๆ แล้ว เป็นสถานที่ระวังมาก ความ
เพียรดีมากนะ นั่นละ ท่านฝึกกรรมฐานท่าน
ท่านฝึกอย่างนั้น ถ้าที่ไหนเป็นที่น่ากลัว
มาก เข้าไปอยู่ที่นั่น สติสดุ้งดีทั้งวันทั้งคืน

นอนก็เว้นแต่หลับ นอกนั้นตั้งตลอดเวลา

ที่นี่ เมื่อสติตั้งอยู่กับจิต รักษาจิต จิตก็ไม่ออกเฟ้นพ่าน ไม่แสดง
เหตุการณ์ต่าง ๆ เช่น กลัวนั้นกลัวนี้ จิตออกไปหลอกเจ้าของนะ ออกไปว่า
เสื่ออยู่ที่นั่น เสื่ออยู่ที่นี้ แล้วมันก็เอาคำว่า เสื่ออยู่ที่นั่นที่นี้มาหลอกเจ้าของ
ให้กลัว ที่นี้เวลาจิตมันไม่ออก มันก็ไม่ออกไปหลอกเรา มันอยู่กับคำ
บริกรรม เช่น ผู้ภาวนาบริกรรมก็อยู่กับคำบริกรรม คำบริกรรมรักษาจิต
ที่นี้จิตก็มีกำลังขึ้นมา แล้วสงบเย็นขึ้นมา ๆ แข็งขึ้นมาเรื่อยนะ ถ้าว่าแข็ง
จากนั้นความกลัวหายไปหมด แม้จะคิดออกไปเรื่องสัตว์เรื่องเสื่อ ก็ไม่กลัว
เพราะฐานของมันดีแล้ว นี่มันเคยอย่างนั้นแล้ว

เพราะฉะนั้นเวลาเราไปภาวนา พระกรรมฐานที่ท่านมุ่งธรรม
มุ่งธรรมจริง ๆ ท่านถึงมักหาแต่ที่อย่างนั้นแหละ หาแต่ที่กลัว ๆ อย่างนั้น
คือรักษาจิตได้ง่าย เพราะไม่กลัว จิตมันเฟ้นพ่าน มันดีอนะ จิตนี้พอมัน
อยู่ที่ไหนชักชิน ๆ รู้สึกชิน ๆ เข้ามานี้ ภาวนา จิตจะผลอ ๆ อย่างนี้ไม่ดี
เปลี่ยนใหม่พลิกใหม่ ตั้งทำเรื่อย

อย่างนี้การฝึกเจ้าของต้องรู้จักอธิบายวิธี คือสติกับจิตนี้ ถ้าประคองกันอยู่แล้วจะไม่กลัวอะไรนะ ไม่ยอมคิดออกไปข้างนอก เสือนี้ จิตคิดออกไปแล้วว่าเสือ เสือเป็นภัย มันคิดแล้ว มันกลัวทันที ความคิดนั้นแหละไปหลอกเจ้าของให้กลัว เมื่อเอา“พุทโธ”แทนเข้าไปเสีย ไม่ยอมให้ออก มันอยากจะทำอะไร บังคับไว้ไม่ให้ออก ที่นี้จิตมันก็อยู่กับพุทโธ ๆ ก็ค่อยแน่นหนามั่นคงขึ้น

นี่ละ อารมณ์ของธรรม กับ อารมณ์ของกิเลส มันต่างกัน ถ้าคิดถึง เสือ ดีไม่ดีเป็นบ้าเลยนะ เข้าใจใหม่ มันหลอกเจ้าของ หลอกจนกลัวถึงขั้นบ้าก็ได้ ที่นี้เรากำหนดพุทโธเป็นคำบริกรรมติดกับจิตนี้ ไม่ยอมให้ออก บังคับกันอย่างหนาแน่นมั่นคง ที่นี้สติกับคำบริกรรมก็อยู่ด้วยกัน ๆ แล้วสั่งสมกำลังขึ้น ๆ หนาแน่นขึ้น ๆ ที่นี้ความกลัวก็ไม่มี เพราะเจ้าของออกไปหลอกเจ้าของ ต่อไปมันก็กล้าหาญชาญชัย คิดออกไปถึงเสือก็หายเจียบ คิดไปหาเรื่องอะไรก็หายเจียบ นั่นมันไม่หลอก

ฐานของจิตดีแล้ว มันก็ไม่กลัว เป็นอย่างนั้นนะ ท่านจึงชอบหาอยู่ในป่าในเขาเรื่อย ๆ กรรมฐาน แล้วก็ได้ดีเพราะเหตุนี้แหละ เมื่อได้ดีเพราะเหตุนี้ มันจะยากลำบาก ทุกข์ขนาดไหน ก็ต้องทนคนเรา เพราะทางเดินเพื่อมรรคผลมันอยู่ที่นี้ ก็ต้องก้าวเดินอย่างนี้

ถ้าของพระกรรมฐาน

พระกรรมฐานมักจะอยู่ในถ้ำเย็น ๆ เดือนมีนาศ เมษาย พฤษภาคม มักจะอยู่บนถ้ำ ๆ ออกพรรษาไปแล้วจนกระทั่งถึงเดือนยี่ เดือนมกราคม นี้ยังไม่ขึ้น ส่วนมากท่านจะอยู่ตามป่าธรรมชาติ เพราะไม่ร้อนนัก พอเดือนมีนาศ เมษาย แล้วก็ร้อน ขึ้นในถ้ำมันสบาย คือถ้ำมีที่ดีไม่ดีต่างกันนะ บางถ้ำอากาศดี โลง ลมพัดผ่านไปมา สะดวก อย่างนั้นสบาย บางแห่งมันอับ ๆ อย่างนั้น

๔๔

ก็ไม่ดี สู้ที่ไม่ใช่ถ้าไม่ได้ แต่เวลานี้ไม่ว่าถ้าว่าป่าที่ไหน มันก็ถูกทำลาย เข้าไปถึงหน้าถ้ำ ๆ ไม้แน่ เสียมากทีเดียว คือป่าอยู่หน้าถ้ำนี้ถูกเขาทำลาย ปลุกอะไร ๆ ที่หน้าถ้ำเตลิดไปเลย เลยโล่งเสียหมดนะ

ถ้าธรรมชาติที่เป็นถ้ำดี ๆ จริง ๆ ธรรมชาตินี้ เวลานี้แทบจะไม่มี เหลืออยู่นะ ที่บริเวณถ้ำปกคลุมด้วยป่าไม้ต้นไม้ชุ่มเย็น ถูกถากถางลง หมดเลย มีแต่ถ้ำก็ไม่ดี ไม่ค่อยเย็น ที่เรียกนี้คือพวกเงื่อมผาออกไปอย่างนี้ มักจะเรียกว่าเป็นถ้ำ ๆ ท่านอยู่อย่างนั้น

ถ้ำจริง ๆ เป็นอีกอย่างหนึ่งนะ ถ้ำเป็นรูเข้าไปลึก ๆ เรียกว่าถ้ำ แต่ ท่านไม่อยู่ เรียกว่าถ้ำจริง ๆ ท่านก็มาเรียกเอาข้างนอกนี้เสีย พวกเงื่อมผา ที่เรียกว่าถ้ำโน้นถ้ำนี้ กรรมฐานท่านเรียก ถ้ำเป็นถ้ำจริง ๆ ไม่มีใคร เข้าไปได้แหละ ใครจะอยู่ได้ เป็นช่องเล็ก ๆ เข้าไปถึงจะเป็นโพรงใหญ่โต ลึก ๆ พวกงูพวกอะไรเต็มอยู่ในถ้ำ พวกสัตว์ พวกงู พวกเสือ เข้าอยู่ในถ้ำ อย่างนั้น

ที่ท่านว่าอยู่ตามถ้ำอะไร เป็นถ้ำจริง ๆ ไม่มีใครเข้าอยู่แหละ ถ้าวาง เงื่อมผานี้เหมาะ ถ้ำนี้ถึงจะเป็นถ้ำมันก็โล่งข้างนอกก็มีนะ เป็นถ้ำอยู่ข้างใน โลงทะลุออกไปถึงกันก็มี มีหลายแบบนะ ถ้ำ ที่ท่านเรียกว่าถ้ำในบาสิให้ พระไปอยู่ ท่านเรียกภู ๕ พวกถ้ำ เงื่อมผา ฯลฯ ถ้ำเป็นถ้ำจริง ๆ อยู่ไม่ได้ แหละ เป็นถ้ำเข้าไปนี่ มันก็เป็นโพรงโล่งออกข้างนอก โลงทะลุ ก็อยู่ได้

แต่อย่างไรก็ตามเถอะ อากาศเป็นสิ่งสำคัญ อยู่ที่ไหนก็ตาม อากาศ เป็นอันดับหนึ่งเลย ถ้าอากาศไม่ดี ก็ไม่สบาย อยู่ที่โล่งแจ้งอากาศดี สบาย เวลาหน้าร้อนนี้ท่านมักจะอยู่ถ้ำที่ว่าเงื่อมผา มันเย็น เย็นตลอดเลย หน้าร้อน อย่างนี้ เหมือนไม่ใช่หน้าร้อนนะ อยู่เงื่อมผาอยู่ถ้ำ เย็นสบายตลอดเวลา ท่านจึงมักขึ้นถ้ำ พระกรรมฐานผู้เสาะแสวงหาธรรมนี้ ท่านสมบุกสมบัน มาก แต่ท่านไม่นำมาพูดออกมาให้พี่น้องทั้งหลายทราบ จึงเหมือนกับว่า พระกรรมฐานไปอยู่สะดวกสบาย ท่านไม่ได้สะดวกสบายทางร่างกาย แต่ ทางจิตใจท่านเสาะแสวงหาความสะดวกตลอด เบิกทางให้จิต

การอดนอน ผ่อนอาหาร

เมื่อเช้านี้เห็นไหมล่ะ พระไม่ค่อยมีมามาก มีแต่อดอาหารทั้งนั้นนะ ท่านภาวนาของท่าน พระเบาบางนี่ก็ท่านภาวนาของท่าน วันหนึ่ง ๆ โอ๊ย เป็นสิบเกือบยี่สิบ วันหนึ่ง ๆ พระขาดไป เป็นประจำสำหรับวัดนี้นะ พระท่านไม่เคยมาฉันจิ้งหรีดบองค์ละ ไม่เคยจริง ๆ ขาดอยู่ตลอดเวลาอย่างนี้ เหตุเบื้องต้น ก็เป็นมาจากเราที่เคยอธิบายให้ฟัง แต่เราบอกว่า นี่ไม่ใช่คำสั่ง นี่ไม่ใช่คำสอน เป็นคำบอกเล่าธรรมดา เรื่องราวที่ดำเนินมา เราก็พูดถึงเรื่อง เราดำเนินมายังไง ๆ อันใดที่เหมาะสมกับจริตนิสัยของตน ยังไง ๆ บ้าง เช่น การอดนอน การผ่อนอาหาร การอดอาหาร การเดินมาก การนั่งมาก ให้สังเกตดู ทั้ง ๆ ที่เราตั้งสติตั้งเพื่อความเพียรด้วยกันนั้น

อิริยาบถใด กิริยาใด ที่ได้ผลมากกว่ากันในทางความเพียร เช่น อดนอนเป็นยังไง ได้ผลยังไงบ้าง นั้น อดนอนเป็นคืน ๆ ไป ได้ผลยังไงบ้าง ผ่อนอาหารได้ผลยังไงบ้าง อดอาหารเป็นยังไงบ้าง เดินจงกรมมากเป็นยังไงบ้าง นั่งมากเป็นยังไงบ้าง ทั้ง ๆ ที่ตั้งสติอยู่ด้วยกัน อันใดเด่นกว่ากัน ให้พิจารณาอย่างนั้น ให้ปฏิบัติหนักไปตามสายทางที่ตนทำ ๆ สังเกตดูแล้วว่าได้ผลดีกว่าเพื่อน ให้ยึดเอาอันนั้นเป็นหลัก เราว่ากัน

จากนั้นก็ย้อนมาหาตัวของเราเอง สำหรับเราเองนี่จะเป็นนิสัย วาสนาอาภัพ เราก็ยอมรับ อย่างอื่นเราก็เคยทำ เดินจงกรมนี้ไม่ถึงตลอดรุ่งนะ บางองค์ท่านเดินตลอดรุ่งมีนะ แต่เราไม่เคย เราก็บอกไม่เคย ไม่เคยเดินถึงตลอดรุ่ง ๕ - ๖ ชั่วโมงนี้เป็นไปอยู่เสมอนั้นแหละ ไม่ตลอดรุ่ง ก็เรียกไม่ตลอดรุ่ง ไม่นอนทั้งคืนอย่างนี้ เราก็ทดลองดู ไม่นอน อยู่ด้วยอิริยาบถ ๓ ยืน เดิน นั่ง เราก็ทดลองดู

ไม่นอนทั้งคืน ๆ ไปหลายคืน ๆ เราก็ทดลองดู ผ่อนอาหาร เราก็ทดลองดู อดอาหาร เราก็ได้ทดลองดู สุดท้ายก็สู้การอดอาหารไม่ได้ การผ่อนอาหารเป็นอันดับสอง นอกนั้นเราเคยทำแล้ว ไม่นอนกลางคืนนี้ ไม่นอนหลายคืนก็ไม่นอน สุดท้ายมันท้อไปหมดในร่างกาย สติอะไร ๆ

๔๖

มันท้อไปหมดในร่างกาย สติก็เหมือนไม่มี ไม่ได้ผล หยุด

ท่านเนสัชชิ (อดนอน) ก็ธุดงค์ข้อ ๑๓ ข้อที่ ๑๓ เนสัชชิ ท่านก็ทำไว้เป็นธุดงค์วัตร เครื่องชำระกิเลส แต่ก็ขึ้นอยู่กับนิสัยของใครจะเลือกเอาข้อใดนั่นเอง พุดง่าย ๆ ว่างั้น เราไปอดนอนไม่ได้เรื่องก็หยุด เมื่อทดลองเต็มที่แล้วไม่ได้ผล หยุด มาผ่อนอาหารดี อ้าว เข้าทำ เนาะ เอ้าอดเป็นยังงัย ขยับเข้าหาอด พอดอาหารนี้ดีขึ้น ๆ อ้อ ถูกต้อง อันนี้เด่นกว่าเพื่อน นี่ละถึงได้ปฏิบัติตลอดมา

พระพุทธเจ้าชมเชยการอดอาหารเพื่ออรรถเพื่อธรรม

พระพุทธเจ้าท่านไม่ได้ทรงสั่งสอนพระให้ออดอาหารอย่างนั้นอย่างนั้นะ ทั้ง ๆ ที่ท่านก็ทำมาแล้ว ท่านก็ไม่สอน ท่านส่งเสริม แต่ไม่เป็นคำสั่งสอนจริง ๆ สั่งบังคับหรือเป็นกฎ เช่น อย่างธุดงค์ ๑๓ ข้อ เป็นข้อ ๆ เครื่องดำเนิน การอดอาหารไม่ได้มีในธุดงค์ ๑๓ แต่มีในบุพพสิกขา นั้นอย่างนั้นนะ คือแยกออกไปหลายเล่ม คัมภีร์มีมากนี่นะ เรามันเห็นนี่ว่าไง บุพพสิกขา ท่านถอดออกมา พุดถึงเรื่องการอดอาหาร

พระองค์ว่าการอดอาหารนั้นมีทั้งโทษทั้งคุณ ถ้าอดเพื่อความโอ้อวด เรียกว่าเป็นแบบกิเลส ปรับอบัติทุกอิริยาบถความเคลื่อนไหว ปรับหมด ฟังซิ อดอาหาร อดอาหารเพื่อโอ้อวดเพื่ออวดเป็นกิเลสตัณหา ท่านปรับอบัติทุกอิริยาบถ ถ้าอดเพื่ออรรถเพื่อธรรมแล้วอดเกิด เราตถาคตอนุญาต นั้นเห็นไหม ถ้าอดเพื่ออรรถเพื่อธรรมแล้วอดเกิด ตถาคตอนุญาต นี่อันหนึ่ง

อันหนึ่งบอกไว้ ตอนที่พระสาวกทั้งหลายมาเฝ้า ท่านบอกว่าการขบฉันอาหารน้อย ๆ รู้สึกว่าทุกสิ่งทุกอย่างเบา ธาตุชั้นรัก็เบา จิตใจก็สะดวกสบาย บรรดาพระสงฆ์ที่เข้าเฝ้าท่าน เออ ถูกแล้ว เราตถาคตก็ทำอยู่อย่างนั้นเหมือนกัน นั้นเห็นไหม ถ้าเวลาฉันมากมันอึดอัด นั้นฟังซิ

พระพุทธเจ้าพระองค์ก็ทรงชมเชย ฉันน้อยดี ท่านว่า ตอนอดอาหาร ท่านก็บอก อดเกิด เราตถาคตอนุญาต นั้นเห็นไหม ถ้าตอนที่ฉันน้อยนี้ เราตถาคตปฏิบัติอย่างนั้นอยู่แล้ว ยิ่งเวลาว่าง ๆ แล้วตถาคต